

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΠΤΩΧΕΥΣΗΣ Ή
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΧΡΕΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

ΕΥΘΥΜΙΑΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ, Α.Μ. 7756, ΠΤ Ε΄

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ- ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΓΑΛΥΦΙΑΝΑΚΗΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2011

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή	4
Κεφάλαιο 1 ^ο Πτώχευση	6
1.1 Έννοια Πτώχευσης- Προϋποθέσεις	6
1.2 Πτώχευση φυσικού προσώπου ή νομικού προσώπου.	7
1.3 Άρθρο 99 Πτωχευτικού κώδικα.....	8
1.4 Πτώχευση Κράτους.....	10
1.5 Αίτια πτώχευσης κράτους.....	11
1.6 Αποτελέσματα πτώχευσης κρατών	12
Κεφάλαιο 2 ^ο Πτωχεύσεις- Αναδιαρθρώσεις χρεών ξένων Κρατών.	13
2.1 Ιστορική αναδρομή	13
2.2 Λατινική Αμερική- Νότια Αμερική- Εκουαδόρ- Τζαμάικα- Ουρουγουάη- Αργεντινή.....	14
2.2.1 Εκουαδόρ	15
2.2.2 Τζαμάικα.....	15
2.2.3 Ουρουγουάη.....	16
2.2.4 Αργεντινή.....	16
2.3 Ευρώπη	17
2.3.1 Γερμανία	17
2.3.2 Αυστρία.....	18
2.3.3 Δανία.....	18
2.3.4 Γαλλία	18
2.3.5 Μεγάλη Βρετανία	19
2.3.6 Πορτογαλία	19
2.3.7 Ισπανία.....	19
2.3.8 Ουκρανία.....	20
2.3.9 Ρωσία	20
2.4 Τουρκία.....	21
Κεφάλαιο 3 ^ο Ελλάδα.....	22
3.1 Η πρώτη χρεοκοπία (4 ^{ος} αιώνας π. Χ.)	22
3.2 Η πρώτη χρεοκοπία της σύγχρονης Ελλάδας (1827).....	22
3.3 Η δεύτερη χρεοκοπία της σύγχρονης Ελλάδας (1843) και η επιβολή Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (1857)	23
3.4 Η Τρίτη χρεοκοπία της σύγχρονης Ελλάδας (1893).....	24

3.5 Η τέταρτη χρεοκοπία της σύγχρονης Ελλάδας (1932)	25
3.6 Ελληνική κρίση χρέους (2010- 2012).....	26
3.6.1 Αίτια της Ελληνικής κρίσης χρέους.....	29
3.6.2 Τα γεγονότα που οδήγησαν στο Μηχανισμό Στήριξης	30
3.6.3 Η Χρηματοδότηση από τον Μηχανισμό Στήριξης	31
3.6.4 Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015.....	33
3.6.5 Δεύτερο Μνημόνιο (πορεία- ψήφιση- εκλογές- μεσοπρόθεσμο πλαίσιο δημοσιονομικής στρατηγικής 2013- 2016).....	35
Επίλογος.....	38
Βιβλιογραφία	40

Εισαγωγή

Σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, όπως η σημερινή, παρατηρείται έντονο το ενδιαφέρον για τη μελέτη της οικονομικής ιστορίας. Η ιδέα είναι ότι, μελετώντας τα οικονομικά προβλήματα (φαινόμενα) στην ιστορική τους εξέλιξη, προσδοκούμε να διδαχθούμε και κυρίως να κατανοήσουμε τους μηχανισμούς και τις μακροχρόνιες τάσεις που διέπουν τη λειτουργία του οικονομικού συστήματος. Επιπλέον, η οικονομική ιστορία είναι κατά κάποιο τρόπο το εργαστήριο για τον έλεγχο της οικονομικής θεωρίας. Συνεπώς, χρειαζόμαστε την οικονομική ιστορία προκειμένου να ελέγξουμε τις επιπτώσεις διαφόρων πολιτικών που δοκιμάστηκαν στο παρελθόν και να εξαγάγουμε συμπεράσματα για τις ανάλογες πολιτικές στις σημερινές συνθήκες ή, τέλος, να επεξεργαστούμε εντελώς νέες πολιτικές, λαμβάνοντας την εμπειρία που έχουμε αποκτήσει από προηγούμενες.

Η οικονομική ιστορία του καπιταλισμού χαρακτηρίζεται από μακροχρόνιες μεταπτώσεις της οικονομικής δραστηριότητας, «longue duree» σύμφωνα με τον Braudel. Οι Reinhart and Rogoff στην ερευνά τους για τη σχέση δημόσιου χρέους και πτωχεύσεων αναφέρονται στην εξέλιξη του λόγου δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ για 70 χώρες της Αφρικής, Ασίας, Ευρώπης, Βόρειας Αμερικής, Λατινικής Αμερικής και Ωκεανίας και καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι στη καθοδική φάση του μακρού κύματος παρατηρούνται οι περισσότερες πτωχεύσεις κρατών. Μάλιστα, ισχυρίζονται ότι οι διαδοχικές πτωχεύσεις μπορεί να απέχουν πέντε χρόνια, δηλαδή δύο πτωχεύσεις σε μια βαθιά ύφεση, ωστόσο η πιο συνηθισμένη περίπτωση που συνάδει με την υπόθεση των μακροχρόνιων κύκλων είναι αυτή των 50 ετών. Δηλαδή, κατά τη διάρκεια των φάσεων της ύφεσης, οι πιο αδύναμες οικονομίες είναι πολύ πιο ευάλωτες και, σε ένα δυσμενές εθνικό και διεθνές κλίμα, είναι πολύ πιθανόν οι δανειακές τους υποχρεώσεις, ακόμη και αν δεν είναι μεγάλες, να οδηγηθούν σε αδυναμία πληρωμών και άρα να χρεοκοπήσουν.

Αυτή είναι και η περίπτωση της ελληνικής οικονομίας, της οποίας σε κάθε περίοδο κρίσης ξεχώριζαν οι αδυναμίες και υφίστατο μια ή ακόμη και δύο πτωχεύσεις. Αναλογιζόμενοι τις ακόλουθες πτωχικές φάσεις της παγκόσμιας οικονομίας συναντάμε και τις αντίστοιχες πτωχεύσεις του ελληνικού κράτους:

- Κρίση: 1815- 1845, πτωχεύσεις του 1827 και του 1843
- Κρίση: 1873- 1896, πτώχευση του 1893
- Κρίση: 1920- 1945, πτώχευση του 1932
- Κρίση: 1970- 1980, -
- Κρίση: 2007- και σήμερα, ο κίνδυνος της πτώχευσης ελλοχεύει.

Εξαίρεση αποτελεί η λεγόμενη «βουβή» ύφεση των δεκαετιών 1970 και 1980, όπου η Ελλάδα φαίνεται να έφτασε πολύ κοντά στην πτώχευση στα τέλη της δεκαετίας του

1980 ή στις αρχές του 1990, αλλά την απέφυγε κυρίως λόγω της διεθνούς ανάκαμψης που τη συμπαρέσυρε σε μια ανοδική φάση μέχρι και το 2007, όπου και ξέσπασε εκ νέου οικονομική κρίση και έφερε την χώρα μας κοντά στην πτώχευση.

Κατά τη διάρκεια της εργασίας θα συναντήσουμε τη γενικότερη έννοια της πτώχευσης, ενός ατόμου, μιας εταιρίας και φυσικά ενός κράτους. Θα παρακολουθήσουμε τα αίτια, τις συνέπειες αλλά θα μελετήσουμε και τι έχει συμβεί σε χώρες εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης και πως αντέδρασαν. Καθώς επίσης και την κατάσταση στην Ελλάδα. Όπου, από την αρχαιότητα δεν υφίστατο με την έννοια που την ξέρουμε σήμερα, επηρεάστηκε από την πτώχευση ή την αναδιάρθρωση χρέους αλλά και κατά την πάροδο των ετών μαζί με την εξέλιξη της νεότερης Ελλάδας, καθώς η έννοια της πτώχευσης συνεχίζει ακόμη και σήμερα να επηρεάζει τη χώρα μας.

Κεφάλαιο 1^ο Πτώχευση

1.1 Έννοια Πτώχευσης- Προϋποθέσεις.

Η πτώχευση είναι «η αδυναμία πληρωμής των χρεών (ατόμου, εταιρείας ή κράτους), επειδή οι οφειλές προς τους πιστωτές υπερβαίνουν τα οικονομικά διαθέσιμα»¹. Έτσι λοιπόν ο όρος πτώχευση μπορεί να αφορά άτομο, εταιρεία ή και ένα κράτος.

Το πτωχευτικό δίκαιο είναι ένας κλάδος του εμπορικού δικαίου που ρυθμίζει θεσμικά περιπτώσεις πτώχευσης και γενικότερα τη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών. Όσον αφορά την Ελλάδα η πτώχευση ρυθμιζόταν από τον Εμπορικό νόμο και ορισμένους άλλους συμπληρωματικούς νόμους, όμως ένας νέος νόμος ο 3588/2007 που αφορά τις πτωχεύσεις που κηρύσσονται από 16/09/2007 και μετά εισήγαγε ένα νέο ρυθμιστικό πλαίσιο, ενώ ως προς τις προγενέστερες διαδικασίες θα εξακολουθήσουν να ισχύουν οι παλαιότερες διατάξεις.

Η πτώχευση κηρύσσεται με απόφαση του πτωχευτικού δικαστηρίου, του πολυμελούς δηλαδή πρωτοδικείου, που εδρεύει στον τόπο των κυρίων συμφερόντων του οφειλέτη.

Προϋποθέσεις της πτώχευσης είναι οι εξής:

Η εμπορική ιδιότητα του οφειλέτη (φυσικού ή νομικού προσώπου). Εξαίρεση αποτελούν νομικά πρόσωπα που επιδιώκουν οικονομικό σκοπό, έστω και αν δεν έχουν εμπορική ιδιότητα και τα οποία μπορούν να πτωχεύσουν.

Η παύση πληρωμών του οφειλέτη, οριζόμενη από το νόμο ως αδυναμία εκπλήρωσης των ληξιπρόθεσμων χρηματικών υποχρεώσεών του, κατά τρόπο γενικό και μόνιμο. Όμως και εδώ υπάρχει εξαίρεση, με την έννοια ότι πτώχευση μπορεί να κηρυχθεί και με βάση απλώς επαπειλούμενη αδυναμία εκπλήρωσης, με την προϋπόθεση όμως ότι την πτώχευση ζητεί ο ίδιος ο οφειλέτης.

Την κήρυξη της πτώχευσης μπορούν να τη ζητήσουν τα εξής πρόσωπα: Αρχικά, κάθε πιστωτής που έχει έννομο συμφέρον. Ο εισαγγελέας πρωτοδικών, εφόσον αυτό δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος. Καθώς και ο ίδιος ο οφειλέτης, μάλιστα ο ίδιος ο οφειλέτης όχι μόνον δικαιούται αλλά και υποχρεούται να ζητήσει την πτώχευση του, αν έχει ήδη περιέλθει σε κατάσταση παύσης πληρωμών.

Το πτωχευτικό δικαστήριο θα κηρύξει την πτώχευση του οφειλέτη, αν διαπιστώσει ότι συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, διαφορετικά θα απορρίψει την αίτηση.

¹ Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας.

1.2 Πτώχευση φυσικού προσώπου ή νομικού προσώπου.

Η πτώχευση ενός φυσικού προσώπου προέρχεται από την ανικανότητα ενός ατόμου να αποπληρώσει τα χρέη του όταν αυτά πρέπει να εξοφληθούν. Η διαδικασία της πτώχευσης μπορεί να τροχοδρομηθεί από τον ίδιο τον οφειλέτη ή από έναν ή και περισσότερους πιστωτές με δική τους αίτηση στο δικαστήριο.

Αν και η πτώχευση στιγματίζει, δεν πρέπει αυτός ο λόγος να ενεργεί αρνητικά στη σκέψη κάποιου πτωχεύσαντος όσον αφορά τις επιπτώσεις που θα ακολουθήσουν.

Στην περίπτωση φυσικών προσώπων τα οποία δεν έχουν καθόλου περιουσιακά στοιχεία ή αυτά είναι ανεπαρκή, πιθανόν να αποτελεί την καλύτερη επιλογή. Ωστόσο, η προσφυγή στη διαδικασία αυτή θα πρέπει να αποφεύγεται σε κάθε περίπτωση, όταν το άτομο έχει στη διάθεσή του επαρκή περιουσιακά στοιχεία για να καλύψει τις υποχρεώσεις του ή για να επιτευχθεί μια συμβιβαστική λύση.

Όταν ένα άτομο κηρύσσεται πτωχεύσαν, όλα τα περιουσιακά στοιχεία του, συμπεριλαμβανομένης και της οικίας του τίθενται υπό τον έλεγχο του διαχειριστή. Εάν κατέχει περιουσία από κοινού με κάποιο άλλο πρόσωπο, δυνατόν να υποβληθεί προσφορά για αγορά του μεριδίου της περιουσίας από τον συνιδιοκτήτη, διαφορετικά ο διαχειριστής θα προχωρήσει με αίτηση στο δικαστήριο, για να εξασφαλίσει διάταγμα με το οποίο να του δίδεται το δικαίωμα πώλησης της περιουσίας, ούτως ώστε να εξασφαλισθεί το ένα δεύτερο της αξίας της.

Η πτώχευση ενός φυσικού ή νομικού προσώπου είναι δυνατό να ανατραπεί ή να ακυρωθεί, αρκεί να υποβληθεί η κατάλληλη αίτηση οποιαδήποτε στιγμή σκεπτόμενοι ότι:

Το διάταγμα πτώχευσης που έχει εκδοθεί, μπορεί να πάσχει (για παράδειγμα, να μην έχουν ακολουθήσει ορθές διαδικασίες για την έκδοσή του).

Όλα τα χρέη, έξοδα και τέλη που αφορούν στη διαδικασία πτώχευσης έχουν εξοφληθεί πλήρως ή έχουν καλυφθεί με εγγύηση προς ικανοποίηση του δικαστηρίου.

Έχει συναφθεί συμφωνία με τους πιστωτές για την αποπληρωμή όλων ή μέρους των χρεών.

Η διαδικασία ακύρωσης της πτώχευσης λαμβάνει χώρα ενώπιον του δικαστηρίου και μπορεί να επιτευχθεί εφόσον αποπληρωθούν όλα τα χρέη ή δεσμευτούν προς όφελος και ικανοποίηση των πιστωτών και ο επίσημος παραλήπτης ή διαχειριστής υποβάλλουν σχετική έκθεση στο δικαστήριο. Μπορεί να υποβληθεί αίτηση για ακύρωση οποτεδήποτε εάν εφαρμόζεται οποιαδήποτε από τις παραπάνω

προϋποθέσεις. Μόλις ληφθεί απόφαση ακύρωσης, ο πτωχέυσας θα περιέλθει στο καθεστώς στο οποίο βρισκόταν πριν την πτώχευση.

Απαλλαγή από την πτώχευση είναι η διαδικασία η οποία απαλλάσσει τον πτωχέυσαντα από τους περιορισμούς της πτώχευσης και τον αποδεσμεύει από τα χρέη του, τα οποία οφείλοντο κατά το χρόνο της έκδοσης του διατάγματος πτώχευσης. Η απαλλαγή δεν διαγράφει την πτώχευση.

Ο πτωχέυσας μπορεί με σωστή καθοδήγηση αναφορικά με όλες τις διαδικασίες που προβλέπει ο νόμος να υποβάλλει πρόταση για ένα σχέδιο διακανονισμού προς τους πιστωτές του, η οποία αν γίνει αποδεκτή τότε θα οδηγήσει στην ακύρωση του διατάγματος πτωχεύσεως και την απαλλαγή του.

1.3 Άρθρο 99 Πτωχευτικού κώδικα.

Το άρθρο 99 του νόμου 3588/2007 του νέου πτωχευτικού κώδικα, το οποίο αντικατέστησε σε πολλά το άρθρο 44 περί προστασίας πιστωτών, προβλέπει τη διαδικασία συνδιαλλαγής με τους πιστωτές για τις επιχειρήσεις που αδυνατούν να ανταποκριθούν στις οικονομικές τους υποχρεώσεις. Ουσιαστικά είναι μία ανάσα πριν από την πτώχευση, η έσχατη επιλογή, αν φυσικά πιστεί το δικαστήριο να δώσει αυτή την τελευταία ευκαιρία. Μπορούμε να πούμε πως το άρθρο αυτό επιτρέπει στις επιχειρήσεις να προσφύγουν στα πολυμελή πρωτοδικεία και να ζητήσουν προστασία και συνδιαλλαγή με τους πιστωτές τους, ώστε να αποφευχθεί η πτώχευση.

Για να ξεκινήσει μια επιχείρηση αυτή τη διαδικασία ουσιαστικά έχει ήδη επέλθει συμφωνία με τους βασικούς πιστωτές της. Προσφεύγοντας δικαστικά με την αίτηση υπαγωγής στο άρθρο 99, η εταιρεία καλείται να αποδείξει ότι βρίσκεται σε οικονομική δυσπραγία, χωρίς όμως να έχει μπει σε παύση πληρωμών. Ενώπιον του πολυμελούς πρωτοδικείου θα πρέπει να περιγράψει τη δραστηριότητα, τα μεγέθη της, την κοινωνική της σημασία αλλά και να παρουσιάσει ένα εφαρμόσιμο και βιώσιμο επιχειρηματικό πλάνο, ζητώντας την προστασία του πτωχευτικού κώδικα. Το δικαστήριο θα αποφασίσει αν θα συνεχίσει ή όχι τη λειτουργία της μέσω διαπραγμάτευσης των οφειλών με τους πιστωτές της και αν το κρίνει αναγκαίο (κυρίως για μη εισηγμένες εταιρείες που δεν υποβάλλουν ανά τρίμηνο οικονομικές καταστάσεις), να ορίσει εμπειρογνώμονα για να ελέγξει τα οικονομικά στοιχεία.

Ο εμπειρογνώμονας εντός 20ημέρου, καλείται να συντάξει και να υποβάλλει τη σχετική έκθεση στο δικαστήριο. Εφόσον η αίτηση γίνει δεκτή και ανοίξει η διαδικασία συνδιαλλαγής, το δικαστήριο ορίζει το μεσολαβητή, ο οποίος θα επιχειρήσει την επίτευξη τελικής συμφωνίας μεταξύ της εταιρείας και των πιστωτών-προμηθευτών που εκπροσωπούν τουλάχιστον το 50% των απαιτήσεων, ενώ θα προτείνει και λύσεις για τη διάσωση της επιχείρησης. Το επόμενο βήμα είναι η κατάρτιση μιας πρότασης επιβίωσης, την οποία θα παρουσιάσει ο μεσολαβητής στις πιστώτριες τράπεζες. Στη συνέχεια, η πρόταση αυτή και μέσα σε διάστημα 2μήνου,

υποβάλλεται στο δικαστήριο, το οποίο, εφόσον υπάρχει η σύμφωνη γνώμη των πιστωτών, εγκρίνει και επικυρώνει την πρόταση. Ωστόσο, δεν είναι δεδομένο ότι το πρωτοδικείο θα δεχτεί de facto την πρόταση.

Για να υπαχθεί φυσικό ή νομικό πρόσωπο θα πρέπει να έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές τουλάχιστον 500.000 ευρώ, η συμφωνία συνδιαλλαγής δεσμεύει μόνο εκείνους που την υπέγραψαν, στην αίτηση επισυνάπτετε σε πρότυπο γραμμάτιο κατάθεσης του Ταμείου Παρακαταθηκών & Δανείων ποσό 5.000,00 ευρώ για την αμοιβή του εμπειρογνώμονα και του μεσολαβητή, το Δημόσιο, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, δημόσιες επιχειρήσεις, φορείς κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλισης μπορούν να συναινούν σε μείωση των απαιτήσεων, με τους ίδιους όρους που θα μείωνε τις απαιτήσεις του και ένας ιδιώτης δανειστής, το δικαστήριο δεν επικυρώνει την συμφωνία εταιρίας- πιστωτών εάν:

Ο οφειλέτης, κατά την σύνοψη της συμφωνίας, βρίσκεται σε κατάσταση παύσης πληρωμών,

Οι όροι της συμφωνίας δεν εξασφαλίζουν την διάρκεια της επιχειρηματικής δραστηριότητας,

Θίγονται τα συμφέροντα των πιστωτών που δεν υπέγραψαν την συμφωνία,

Η διάρκεια ισχύος της συμφωνίας συνομολογείτε για διάστημα μεγαλύτερο των δύο (2) ετών από την επικύρωσή της.

1.4 Πτώχευση Κράτους

Η κρατική χρεοκοπία ή αλλιώς πτώχευση ενός κράτους είναι ουσιαστικά η δεινή κατάσταση που μπορεί να περιέλθει μια χώρα όπου αδυνατεί να ανταποκριθεί στις οικονομικές της υποχρεώσεις, εσωτερικές και κυρίως εξωτερικές. Η κατάσταση αυτή δηλώνεται με επίσημη εξαγγελία της ίδιας της κυβέρνησης, με την οποία και καθιστά διεθνώς γνωστή την αδυναμία της αυτή.²

Η πτώχευση ενός κράτους αποτελεί αντικείμενο και του Διεθνούς Δικαίου λόγω των ειδικών σχέσεων που δημιουργεί με άλλα κράτη. Βέβαια με τη συνεργασία άλλων κρατών, διεθνών οργανισμών και περιφερειακών οικονομικών οργανώσεων μπορεί να επέλθει κάποια οικονομική στήριξη υπό την επίβλεψη διεθνούς οικονομικής επιτροπής προκειμένου να αποφευχθούν οι δυσμενέστερες των επιπτώσεων.³

Η κατάσταση της χρεοκοπίας προκύπτει όταν οι κρατικές δαπάνες, όπως μισθοί-συντάξεις- προμήθειες κ.λπ., είναι πολύ μεγαλύτερες των φορολογικών εσόδων ενώ τυχόν εσωτερικός δανεισμός αδυνατεί να αποδώσει και παράλληλα η προσφυγή σε έκδοση χαρτονομίσματος είναι για διαφόρους λόγους αδύνατη. Σε περίπτωση που οι πιθανοί δανειστές ή αγοραστές ομολόγων του εν λόγω κράτους αρχίζουν να υποσιάζονται ότι η κυβέρνηση μπορεί να αποτύχει να εξοφλήσει το χρέος της, μπορεί να απαιτήσουν ένα υψηλότερο επιτόκιο ως αποζημίωση για τον κίνδυνο αθέτησης των υποχρεώσεων της. Μια μεγάλη αύξηση του επιτοκίου που εκ των πραγμάτων θα αντιμετωπίσει η κυβέρνηση αυτή, λόγω του φόβου ότι θα αποτύχει να εξοφλήσει το χρέος της, λέγεται ‘κρίση κρατικού χρέους’.

Οι κυβερνήσεις καθίστανται ιδιαίτερα ευάλωτες σε μια κρίση κρατικού χρέους, όταν βασίζονται σε χρηματοδότηση μέσω ‘βραχυπρόθεσμων ομολόγων’, δεδομένου ότι αυτό δημιουργεί μια κατάσταση αναντιστοιχίας ληκτότητας μεταξύ της χρηματοδότησης αυτών και της μακροπρόθεσμης αξίας του ενεργητικού της φορολογικής τους βάσης. Οι κυβερνήσεις μπορεί να είναι το ίδιο ευάλωτες σε μια κρίση κρατικού χρέους που να οφείλεται σε αναντιστοιχία νομισμάτων, εάν δεν είναι σε θέση να εκδώσουν ομόλογα στο νόμισμά τους, αφού σε αντίθετη περίπτωση μια μείωση της αξίας του δικού τους νομίσματος μπορεί να το κάνει απαγορευτικά ακριβό για την αποπληρωμή των ξένων ομολόγων τους.

Με δεδομένο ότι μια κυβέρνηση, εξ ορισμού, ελέγχει τις υποθέσεις της, δεν μπορεί να υποχρεωθεί να εξοφλήσει το χρέος της. Παρ’ όλα αυτά, μια κυβέρνηση που αδυνατεί να πληρώσει τις υποχρεώσεις της μπορεί να εξαιρεθεί από περαιτέρω πίστωση, όπου

² Wikipedia.org

³ Wikipedia.org

μερικά από τα στοιχεία του ενεργητικού της στο εξωτερικό μπορεί και να κατασχεθούν, ενώ ενδέχεται παράλληλα να αντιμετωπίσει πολιτική πίεση από τους εγχώριους κατόχους ομολόγων της για να ξεπληρώσει το χρέος της. Γι' αυτό το λόγο, οι κυβερνήσεις σε τέτοιες περιπτώσεις πολύ σπάνια επιλέγουν να μην πληρώσουν τη συνολική αξία του χρέους τους. Αντιθέτως, αρχίζουν διαπραγματεύσεις με τους κατόχους ομολόγων για να συμφωνήσουν κάποια καθυστέρηση, ή μερική μείωση των πληρωμών του χρέους τους, που συχνά αποκαλείται 'αναδιάρθρωση του χρέους'. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) συχνά βοηθά στις περιπτώσεις αναδιάρθρωσης κρατικού χρέους.

1.5 Αίτια πτώχευσης κράτους

Η κυριότερη αιτία της χρεοκοπίας ενός κράτους είναι αναμφίβολα η υπερχρέωσή του (οι πολεμικές συρράξεις και οι επαναστατικές αλλαγές πολιτεύματος για παράδειγμα) η οποία μπορεί να προέλθει:

από την κερδοσκοπική επίθεση εναντίον του εθνικού νομίσματος (κίνδυνος που σε μία χώρα της Ευρωζώνης δεν υφίσταται, λόγω του κοινού νομίσματος),

από την αρνητική οικονομική συγκυρία στις χρηματαγορές, η οποία μπορεί να καταστήσει αδύνατο ακόμη και τον εγγυημένο δανεισμό της (ένας κίνδυνος υπαρκτός σήμερα, παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση εν εξελίξει, ακόμη και για μια χώρα της Ευρωζώνης αφού, σύμφωνα με τη συνθήκη του Μάαστριχτ, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα απαγορεύεται να αγοράζει ομόλογα των κρατών- μελών της Ευρωζώνης),

ως αποτέλεσμα μιας σειράς ετών ελλειμματικών προϋπολογισμών, κατά τη διάρκεια των οποίων το κράτος δαπανούσε περισσότερα από όσα εισέπραττε, ενώ χρηματοδοτούσε τα ελλείμματα του με συνεχώς αυξανόμενα δάνεια (ομόλογα) από τους πολίτες, από τις τράπεζες, από επενδυτές και από άλλα κράτη,

από το συνδυασμό, από τη χρονική συνύπαρξη δηλαδή των παραπάνω διαφορετικών αιτιών, από την ταυτόχρονη δηλαδή, εμφάνιση της δεύτερης και της τρίτης αιτίας όσον αφορά μια χώρα της Ευρωζώνης.

1.6 Αποτελέσματα πτώχευσης κρατών

Η πτώχευση ενός κράτους επιβαρύνει τους πάσης φύσεως πιστωτές του, το ίδιο το κράτος, την οικονομία του και τους πολίτες του. Πιο αναλυτικά συμβαίνουν τα εξής:

Όπως είναι φυσικό, οι πιστωτές ενός κράτους χάνουν εξ' ολοκλήρου ή ένα μέρος αυτών που τους έχουν δανείσει, καθώς επίσης τους τόκους των χρημάτων τους. Συχνά βέβαια, στα πλαίσια διεθνών διαπραγματεύσεων, συμφωνείται η πληρωμή ενός ποσοστού χρεών (όπως για παράδειγμα, στην κρίση της Αργεντινής το 2001, οι πιστωτές έχασαν μέχρι και το 75% των απαιτήσεων τους), η αποπληρωμή των οποίων ρυθμίζεται διαφορετικά, συνήθως ανάλογα με το είδος των πιστωτών (εσωτερικού, εξωτερικού, ιδιώτες, κράτη κλπ).

Όταν πτωχεύσει ένα κράτος, μηδενίζει (περιορίζει σημαντικά) τις υποχρεώσεις του απέναντι στους πιστωτές του, γεγονός που «ελαφρύνει» τον προϋπολογισμό του, τόσο κατά το ποσό των τόκων, όσο και των δόσεων επιστροφής των δανείων (χρεολυσίων). Το ίδιο το κράτος επιβαρύνεται κυρίως λόγω της απώλειας της εμπιστοσύνης και της αξιοπιστίας του, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τον πιστοληπτικό του «θάνατο». Το κράτος, δηλαδή, δεν είναι πλέον σε θέση να δανείζεται από τις χρηματαγορές, πόσο μάλλον με λογικά επιτόκια.

Τα αποτελέσματα της χρεοκοπίας ενός κράτους στην οικονομία του είναι καταστροφικά. Αμέσως μετά ακολουθεί:

Μια πολύ μεγάλη τραπεζική κρίση καθώς οι τράπεζες είναι συνήθως αυτές που κατέχουν σημαντικό μέρος των ομολόγων δημοσίου, τα οποία υποχρεούνται να αποσβέσουν,

Μια εκτεταμένη οικονομική κρίση, μιας και η εσωτερική ζήτηση μειώνεται, οι επενδυτές αποσύρουν μαζικά το σύνολο των χρημάτων τους, η παραγωγή συρρικνώνεται, ο πληθωρισμός μεγαλώνει με γοργούς ρυθμούς, το χρηματιστήριο καταρρέει, η αγορά των ακινήτων επίσης

Μια νομισματική κρίση, αφού οι ξένοι επενδυτές αποφεύγουν για μεγάλο χρονικό διάστημα τη χρεοκοπημένη οικονομία.

Η χρεοκοπία ενός κράτους πρακτικά σημαίνει για τους πολίτες του τη μείωση των αποταμιεύσεων τους, είτε επειδή είναι πιστωτές του κράτους, είτε επειδή το νόμισμα υποτιμάται ραγδαία (ισχύει για τις χώρες που δεν έχουν Ευρώ), ενώ δεν προλαβαίνουν να κάνουν αναλήψεις από τους τραπεζικούς τους λογαριασμούς. Η έμμεση επιβάρυνση τους όμως από τα καταστροφικά αποτελέσματα στην οικονομία του κράτους είναι πολύ πιο επώδυνη, κυρίως λόγω της υψηλής ανεργίας που ακολουθεί, καθώς επίσης της απώλειας όλων σχεδόν των κοινωνικών παροχών που απολάμβαναν (παιδεία, υγεία κλπ).

Κεφάλαιο 2^ο Πτωχεύσεις- Αναδιαρθρώσεις χρεών ξένων Κρατών.

2.1 Ιστορική αναδρομή

Η οικονομική ιστορία είναι γεμάτη από περιπτώσεις κρατικών χρεοκοπιών. Από το 1924 έως και το 2009 είχαμε τουλάχιστον 286 επίσημες χρεοκοπίες από 110 κράτη. Δηλαδή κατά μέσο όρο κάθε κράτος έχει χρεοκοπήσει επίσημα αυτή την περίοδο τουλάχιστον δύο φορές. Η δεκαετία του '80, με πάνω από 70 επίσημες πτωχεύσεις, εκ των οποίων 34 έγιναν στην Αφρική, 29 στη Λατινική Αμερική και οι υπόλοιπες στην Ασία. Ο μύθος ότι τα κράτη δεν χρεοκοπούν συνδέεται με ένα διαδεδομένο τραπεζικό δόγμα που πήρε διαστάσεις στην δεκαετία του '70 και ύστερα.

Η λογική του ήταν απλή. Αν ένα κράτος δεν μπορεί να πληρώσει τα χρέη του, δεν χάθηκε ο κόσμος. Κι αυτό γιατί η περιουσία του ίδιου του κράτους, οι πηγές εσόδων του αλλά και ο πλούτος της χώρας είναι πάντα πολύ μεγαλύτερος από το μεγαλύτερο χρέος. Επομένως το θέμα είναι να αποτραπεί να χρεοκοπήσει ένα κράτος για να μπορέσουν οι δανειστές να επωφεληθούν από τον δημόσιο πλούτο και περιουσία της χώρας. Φυσικά για να γίνει κάτι τέτοιο, απαιτούνται δύο εργαλεία στα χέρια των δανειστών: αφενός ένα φιλικά προσκείμενο πολιτικό κατεστημένο στο εσωτερικό και, αφετέρου, ένας διεθνής παρεμβατικός οργανισμός που θα αναλάβει τη δήμευση της χώρας. Από την εποχή που το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ανέλαβε αυτό το ρόλο, οι διεθνείς τραπεζικοί κύκλοι αισθάνθηκαν σίγουροι ότι ξεμπέρδεψαν μια και καλή με τις κρατικές χρεοκοπίες. Όμως έπεσαν έξω.

Την περίοδο 1500- 1800 στο ρόλο του 'θύματος' βρέθηκαν οι τότε μεγάλες δυνάμεις, με τη Γαλλία να χρεοκοπεί 8 φορές και την Ισπανία 6. Το φαινόμενο βέβαια πήρε μαζικές διαστάσεις το 19^ο αιώνα εξαιτίας των πολεμικών συγκρούσεων και των οικονομικών κρίσεων.

Στο διάστημα μεταξύ 1820- 1870 συστήνονταν επιτροπές δανειστών οι οποίες διαπραγματεύονταν με τις κυβερνήσεις των χρεοκοπημένων κρατών προκειμένου να επιτευχθεί κάποιος διακανονισμός.

Ενώ από το 1870 έως τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο ως πρακτική συμφωνίας κυριάρχησε η μεταφορά προς τους δανειστές δημόσιας περιουσίας (κρατικής γης ή σιδηροδρομικών δικτύων) ή ροών εισοδημάτων όπως φόροι και τέλη. Πρακτική που εγκαταλείφθηκε στο Μεσοπόλεμο.

Σωρεία χρεοκοπιών όμως, είχαμε μετά το κραχ του 1929. Μόνο στα χρόνια 1932-1936, 17 χώρες κήρυξαν χρεοστάσιο ως προς τα εξωτερικά τους δάνεια και άλλες 7 χώρες έκαναν το ίδιο και για τον εσωτερικό τους δανεισμό. Ελπίδες για οικονομική ανάπτυξη και ευμάρεια που γεννήθηκαν μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τη

διάσκεψη του Μπρέτον Γούντς διαψεύστηκαν από τις πετρελαϊκές κρίσεις που ακολούθησαν. 52 χώρες ζήτησαν αναδιαπραγμάτευση των χρεών τους από το 1976 έως και το 1989. Το τελευταίο και πιο πρόσφατο κύμα χρεοκοπιών έκανε την εμφάνιση του στην αρχή του αιώνα. Σαν σύγχρονες μορφές διαχείρισης της αδυναμίας εξόφλησης δανείων αναδείχθηκαν είτε η χρονική αναδιάρθρωση του χρέους, δηλαδή η μετάθεση των ημερομηνιών λήξης των ομολόγων είτε το γνωστό σε όλους μας πια haircut.

Παρακάτω θα δούμε τις πιο θεαματικές χρεοκοπίες στην ιστορία.

2.2 Λατινική Αμερική- Νότια Αμερική- Εκουαδόρ- Τζαμάικα- Ουρουγουάη- Αργεντινή

Σε αυτές λοιπόν τις χρεοκοπίες την τιμητική της είχε η Λατινική Αμερική. Το Εκουαδόρ έχει χρεοκοπήσει 6 φορές από το 1830 με τελευταία το 2008. Ο αριστερός πρόεδρος Ραφαέλ Κορέα κήρυξε μονομερή στάση πληρωμών απέναντι σε ένα δημόσιο χρέος που χαρακτήρισε «ανήθικο και παράνομο». Οι διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν κατέληξαν σε μια ριζική μείωση του χρέους και τα παλιά ομόλογα αντικαταστάθηκαν από νέα με αναλογία 35 σεντς έναντι 1 δολαρίου. Η Ουρουγουάη επίσης το 2003 προχώρησε σε μια συναινετική επαναδιαπραγμάτευση του χρέους της, το οποίο μειώθηκε κατά 15% και η χώρα κατόρθωσε γρήγορα να επανέλθει στις αγορές με υποφερτούς όρους δανεισμού.

Η Νότια Αμερική ήταν το 19^ο αιώνα ο παράδεισος των χρεοκοπιών. Η Βενεζουέλα κήρυξε χρεοστάσιο συνολικά έξι φορές (1983, 1990, 1995 και το 2004), ενώ η Ονδούρα, η Κολομβία και η Δομινικανή Δημοκρατία από τέσσερις φορές. Οι περισσότερες περιπτώσεις σχετίζονταν με τους πολέμους της ανεξαρτησίας. Παρόλα αυτά τον 20^ο αιώνα οι χρεοκοπίες διαδεχόταν η μία την άλλη. Η Κόστα Ρίκα το 1901, 1932, 1962, 1981, 1983 και το 1984. Η Βενεζουέλα όπως προαναφέρθηκε καθώς επίσης και η Βραζιλία όπου κήρυξε πτώχευση επτά φορές.

2.2.1 Εκουαδόρ

Το Εκουαδόρ έχει χρεοκοπήσει συνολικά 6 φορές από το 1830, οπότε και αποσχίστηκε από την Κολομβία και έγινε ανεξάρτητο κράτος, όντας εξαιρετικό παράδειγμα του πώς μια χρεοκοπία μπορεί να μην έχει σημαντικές συνέπειες για τους πολίτες της. Το μόνο που μένει είναι η απαιτητική σχέση μεταξύ της χώρας και των πιστωτών της, κάτι που αποτυπώνεται στα υψηλά επιτόκια που καλείτε να πληρώνει όποτε ζητά δανεικά. Η πιο πρόσφατη χρεοκοπία της χώρας έλαβε χώρα το 2008. «Έδωσα διαταγή να μην καταβληθούν τόκοι. Η χώρα κηρύσσει στάση πληρωμών», δήλωσε ο πρόεδρος της, Ραφαέλ Κορέα, ‘αδειάζοντας’ όσους επέλεξαν να επενδύσουν σε ομόλογα του Εκουαδόρ.

2.2.2 Τζαμάικα

Η Τζαμάικα ήταν η δεύτερη χώρα που χρεοκόπησε από την έναρξη της χρηματοπιστωτικής κρίσης το Δεκέμβριο του 2008, μετά το Εκουαδόρ, σύμφωνα με την έρευνα του διεθνούς οίκου αξιολόγησης Moody's, την οποία και πραγματοποίησε σε μια ομάδα 100 χωρών.

Σύμφωνα με την έβδομη ετήσια μελέτη που εκδίδει αναφορικά με το δημόσιο χρέος, οι τιμές των ομολόγων της Τζαμάικα βρίσκονται λίγο μετά τη χρεοκοπία, ενώ η πορεία του χρέους της χώρας είναι ολοένα και αυξανόμενη. Η απόδοση των ομολόγων φτάνει κοντά στο 90%, πολύ πάνω από τα ιστορικά υψηλά του 53% που είχαν άλλες χώρες που χρεοκόπησαν. Αναφορικά με τις αξιολογήσεις, ο οίκος παρατηρεί ότι το τελευταίο διάστημα το 70% των υποβαθμίσεων έχει πραγματοποιηθεί στην Ευρώπη και το 56% των αναβαθμίσεων στην περιοχή της Αμερικής. Μια σύγκριση ανάμεσα στη χρεοκοπία κράτους και επιχειρήσεων δείχνει ότι οι χρεοκοπίες των χωρών είναι κατά μέσο όρο λιγότερες από αυτές των επιχειρήσεων. Ωστόσο, η σύγκριση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αντιπροσωπευτική, εξαιτίας του μεγάλου μεγέθους των χωρών.

2.2.3 Ουρουγουάη

Η Ουρουγουάη, αποκαλούμενη και «Ελβετία της Νοτίου Αμερικής» προσβλήθηκε στο τέλος του 2002 από την κρίση που έπληξε τη γειτονική Αργεντινή.

Το ΑΕΠ βρέθηκε σε ελεύθερη πτώση (-12%), επιχειρήσεις έκλειναν, οι πολίτες έχαναν την εμπιστοσύνη τους στο τραπεζικό σύστημα. Η υποτίμηση του πέσο Ουρουγουάης και η δραστική μείωση των δημοσίων δεν άμβλυαν τις πιέσεις, με το δημόσιο χρέος να προσεγγίζει το 100% του ΑΕΠ (11δισ δολάρια), με μεγάλες λήξεις την περίοδο 2003- 2004.

Για να εξασφαλίσει τη διατηρησιμότητα του χρέους και να μη χάσει την πρόσβαση στις διεθνείς αγορές, η κυβέρνηση του Μοντεβιδέο πρότεινε τον Απρίλιο του 2003 εθελοντική «αναδιάταξη» (re- profiling) των 18 ομολογιακών εκδόσεών της, με επιμήκυνση των λήξεων για πέντε έτη, χωρίς μείωση του αρχικού κεφαλαίου ή των κουπονιών. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε σχετικά γρήγορα (τέλος Μαΐου) και το ποσοστό συμμετοχής των ομολογιούχων υπερέβη το 93%. Η Ουρουγουάη επέστρεψε στις διεθνείς αγορές τον Οκτώβριο του 2003, πέντε μήνες μετά την αναδιάταξη. Η οικονομία επέστρεψε σε αναπτυξιακή τροχιά το ίδιο έτος και το 2004 ανέβηκε με ρυθμό 11%.

2.2.4 Αργεντινή

Η πιο γνωστή σε όλους μας χρεοκοπία κράτους είναι αυτή της Αργεντινής, καθώς πήρε μεγάλες διαστάσεις το 2001, όπου και συνέβη η οικονομική της κατάρρευση και φυσικά κατάφερε μετά από πολλούς αγώνες να ξεφύγει από το ΔΝΤ.

Η Αργεντινή λοιπόν μετατράπηκε σε νεοφιλελεύθερο εργαστήρι για μια δεκαετία με τις συνταγές του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας και οδηγήθηκε στην οικονομική κατάρρευση το 2001. Το ποσοστό του ΑΕΠ της μειώθηκε κατά 22% και το 60% του πληθυσμού της βρέθηκε κάτω από το όριο της φτώχειας. Οι ξένες τράπεζες απέσυραν τα αποθεματικά τους, ο πρόεδρος Ντε Λα Ρουά δέσμευσε τις καταθέσεις των πολιτών και ξέφυγε από την οργή του λαού με ελικόπτερο. Μετά από μια μακροχρόνια περίοδο πολιτικής αστάθειας και κοινωνικής εξέγερσης, ο νέος πρόεδρος της χώρας Νέστωρ Κίρτσερ κήρυξε στάση πληρωμών, στο χρέος πετυχαίνεται μια διαγραφή της τάξης του 75%. Η χώρα με την υποτίμηση του νομίσματός της, την τόνωση των εξαγωγών της και την προστασία της εργασίας κατόρθωσε σταδιακά να ισορροπήσει. Οι αγορές όμως δεν ξεχνούν και την εκδικούνται με επιτόκια δανεισμού ύψους έως και 15%.

Σήμερα η Αργεντινή είναι μια χώρα σε πλήρη ανάκαμψη. Παρόλο που δεν είναι δημοφιλής στη διεθνή οικονομική κοινότητα και στις αγορές χρήματος, η οικονομία της αναπτύσσεται με ένα μέσο όρο 7% το χρόνο. Παρά την ανάπτυξη όμως, και ενώ

στην πρωτεύουσα χτίζονται όλο και περισσότεροι ουρανοξύστες, τα μαγαζιά είναι γεμάτα, η ζωή ακολουθεί τους συνηθισμένους ρυθμούς μιας μεγαλούπολης και τίποτα δε θυμίζει την περιπέτεια που πέρασε η χώρα 10 χρόνια πριν, πολλοί Αργεντινοί περιμένουν ακόμα να δουν τα οφέλη της. Η φτώχεια και η ανεργία μπορεί να μειώθηκαν σε σύγκριση με το 2001, αλλά βρίσκονται ακόμα σε υψηλά επίπεδα.

2.3 Ευρώπη

Πτωχεύσεις κρατών είχαμε και στην γηραιά ήπειρο και μάλιστα κάποιες χώρες αρκετές φορές.

2.3.1 Γερμανία

Και η πανίσχυρη Γερμανία έχει πει το « δυστυχώς επτωχεύσαμεν», αρκετές φορές, ιδιαίτερα μετά τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους, για να αναδειχθεί τελικώς στη βιομηχανική υπερδύναμη που γνωρίζουμε.

Τα Γερμανικά κράτη έχουν κηρύξει πτώχευση οκτώ φορές από το 1618. Η Πρωσία κήρυξε στάση πληρωμών το 1807 και το 1813, καθώς το βασίλειο κατέρρευσε οικονομικά εξαιτίας της εμπλοκής του στους Ναπολεόντειους πολέμους. Ακολούθησαν οι πτωχεύσεις του 20^{ου} αιώνα. Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο η Γερμανία βίωσε μια περίοδο υπερπληθωρισμού και ασφυκτικής οικονομικής πίεσης λόγω των αποζημιώσεων στους συμμάχους, με αποτέλεσμα να κηρύξει χρεοστάσιο το 1923. Η δεύτερη φορά ήταν το 1948 και η τρίτη το 1953, όπου χάρη στην παρέμβαση των Αμερικανών, που είχαν και τα περισσότερα χρέη της Γερμανίας, η Βόννη δέχθηκε «κούρεμα» του χρέους της που είχε ως αποτέλεσμα τη ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της χώρας τα επόμενα χρόνια⁴.

⁴ Kathimerini.gr

2.3.2 Αυστρία

Έως το 1800 η Αυστρία είχε κηρύξει πτώχευση μόλις μία φορά, το 1796. Τον 19^ο αιώνα όμως η Αυστροουγγαρία βρέθηκε πέντε φορές σε αδυναμία πληρωμών, με πιο σημαντική εκείνη του 1811, όπου η χώρα κατέρρευσε κάτω από το βάρος των πολεμικών εξόδων στο πλαίσιο των Ναπολεόντειων πολέμων.

2.3.3 Δανία

Αλλά και η κατά τ' άλλα ευημερούσα Δανία έχει κηρύξει πτώχευση. Ήταν το 1813 όταν εξαιτίας του ναυτικού πολέμου έναντι του Ηνωμένου Βασιλείου κατά τη διάρκεια των Ναπολεόντειων πολέμων. Η διάρκεια του πολέμου (ξεκίνησε το 1807) και το κόστος του, οδήγησαν τη Δανία σε οικονομική κρίση και στο τέλος κήρυξε στάση πληρωμών.

2.3.4 Γαλλία

Και η Γαλλία, μια ακόμη σύγχρονη υπερδύναμη, έχει χρεοκοπήσει οκτώ φορές, ανάμεσα στο 1500 και το 1800, όπου η χρεοκοπία δεν είχε τη σημερινή της έννοια. Μάλιστα, όταν οι Γάλλοι βασιλιάδες δεν μπορούσαν να πληρώσουν τα δάνεια της χώρας, είχαν μια τάση να εκτελούν τους πιστωτές τους. Ο Γάλλος υπουργός οικονομικών Αμπέ Τερέ (1768- 1774) είχε προτείνει να οδηγείται η χώρα κάθε 100 χρόνια στη χρεοκοπία προκειμένου να επανέρχεται η ισορροπία. Τα κρατικά χρέη ήταν σύνηθες φαινόμενο στα χρόνια του μεσαίωνα και της αναγέννησης, καθώς οι κυβερνήσεις χρηματοδοτούσαν πολεμικές επιχειρήσεις και ταξίδια εξερευνητών, όμως τα οφέλη από τις αποικίες ήταν πολλαπλάσια και μακροχρόνια. Παρόλα αυτά, η Γαλλία εξελίχθηκε σε μια σταθερή οικονομία και από το 1812 δεν έχει καταγράψει άλλη χρεοκοπία.

2.3.5 Μεγάλη Βρετανία

Η γενέτειρα του καπιταλισμού ήταν το πρώτο κράτος στην Ευρώπη που κήρυξε πτώχευση. Για άλλη μια φορά βασική αιτία της χρεωκοπίας ήταν ο πόλεμος. Συγκεκριμένα, το 1345 στα πρώτα χρόνια του «Εκατονταετούς πολέμου» (1339-1453) ο βασιλιάς Εδουάρδος ο Γ', ανακοίνωσε το «κούρεμα» του χρέους της χώρας προς τους Φλωρεντινούς τραπεζίτες. Και αργότερα ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος δεν άφησε ανεπηρέαστη την Αγγλία όπου έδειξε πως ακόμη και οι νικητές ενός πολέμου μπορούν να έχουν σημαντικές απώλειες. Άρθρο των New York Times το 2006 τόνιζε ότι η Αγγλία μόλις ολοκλήρωσε την αποπληρωμή δανείου 4,34δισ δολ. Από τις ΗΠΑ που είχε λάβει το 1945. Σε σημερινά χρήματα, τα 4,34 δις δολ. Του 1945 αντιστοιχούν σε 140 δις, ένα ποσό διπλάσιο από τη συνολική αξία της τότε βρετανικής οικονομίας. Η Αγγλία στάθηκε στα πόδια της σχετικά γρήγορα, επωφελούμενη από την προνομιακή σχέση της με τις ΗΠΑ, το γεγονός ότι αποτελούσε διεθνές εμπορικό κόμβο, αλλά και τις φθηνές πρώτες ύλες που εξασφάλιζε από τις αγγλόφωνες αποικίες και πρώην αποικίες της.

2.3.6 Πορτογαλία

Μέχρι το 1800 η Πορτογαλία είχε κηρύξει πτώχευση μόνο μια φορά το 1560. Ωστόσο, τον 19^ο αιώνα η μικρή ιβηρική χώρα οδηγήθηκε στη χρεωκοπία συνολικά πέντε φορές: 1828, 1837, 1841, 1852, και το 1890.

2.3.7 Ισπανία

Η Ισπανία, μια ακόμη χώρα από τις υπερδυνάμεις των παλαιότερων εποχών, είχε χρεοκοπήσει, υπό την έννοια αθέτησης των οικονομικών της υποχρεώσεων, μέχρι το 1800 η Μαδρίτη είχε πτωχεύσει έξι φορές, ενώ άλλες επτά φορές μόνο το 19^ο αιώνα. Η χώρα έχει ζήσει το 24% της ανεξάρτητης ζωής της υπό πτώχευση ή υπό αναδιάρθρωση. Η Ισπανία στη σημερινή εποχή είναι η τέταρτη μεγαλύτερη οικονομία της ευρωζώνης και καταλαμβάνει το 11% του ευρωπαϊκού ΑΕΠ. Η προηγούμενη κυβέρνηση του σοσιαλιστή Θαπατέρο άρχισε να εφαρμόζει

«προληπτικά» πολιτικές μνημονίου, υποτίθεται για να τις αποφύγει. Η μεγάλη ύφεση και η ανεργία (24%) οδήγησαν τη χώρα σε έναν φαύλο κύκλο σπρώχνοντάς την με μαθηματική ακρίβεια στην τρόικα. Η Ισπανία πριν πέσει στην κρίση όχι μόνο δεν είχε ελλείμματα αλλά το 2007 ήταν από τις λίγες χώρες την ευρωζώνης που παρουσίαζε πλεόνασμα. Το δημόσιο χρέος της ανέρχεται σε 69,3% του ΑΕΠ, 700 δις ευρώ, σε αντίθεση με το ιδιωτικό χρέος που φθάνει στο 160%. Μέχρι και σήμερα η Ισπανία πασχίζει να βρεί λύση στο οικονομικό της πρόβλημα αποφεύγοντας το ΔΝΤ. Αν τελικά η Ισπανία προσφύγει στον ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης τότε σύντομα θα ακολουθήσει και η Ιταλία με δημόσιο χρέος 2 τρις ευρώ.

2.3.8 Ουκρανία

Η αναδιάρθρωση του Ουκρανικού χρέους έλαβε χώρα σε τέσσερις φάσεις την περίοδο 1998- 2000, καλύπτοντας 2,5 δις δολάρια εξωτερικού χρέους (Eurobonds) και 300 εκατομ. εγχώριου χρέους. Την «επιλεκτική» αναδιάρθρωση του εγχωρίου χρέους που κατείχαν οι τράπεζες τον Αύγουστο του 1998 ακολούθησε η αναδιάρθρωση δύο μεγάλων εκδόσεων που κατείχαν ξένοι επενδυτές το επόμενο δίμηνο και μια περαιτέρω αναδιάρθρωση τον Ιούνιο του 1999. Μετά από αυτές τις αποσπασματικές κινήσεις, επιχειρήθηκε μια πιο συνολική προσέγγιση του θέματος το 2000. Στις αρχές του έτους, το υπουργείο οικονομικών ανακοίνωσε την μη αποπληρωμή ομολόγων σε δολάρια με κουπόνι 16,75% και πρότεινε την ανταλλαγή του με νέους τίτλους σε δολάρια ή ευρώ, με επταετή περίοδο χάριτος (καταβολή μόνο των τόκων) και χαμηλότερα κουπόνια. Στο τέλος του Μαρτίου 2000, το 90% των ομολογιούχων συναίνεσε στην αναδιάρθρωση και αποδέχτηκε τους νέους τίτλους, με ονομαστική αξία 50% αυτής των ομολόγων που αντικαταστάθηκαν.

2.3.9 Ρωσία

Η Ρωσία έχει κηρύξει συνολικά πέντε φορές χρεοκοπία: 1835, 1885, 1918, 1991 και το 1998. Τα προβλήματα με τα μεγάλα χρεοστάσια για τη Ρωσία ξεκινούν το 1998, η οποία είδε τις εξαγωγές της να πλήττονται καίρια από τη μεγάλη βουτιά των τιμών του πετρελαίου που άρχισε στο τέλος του 1997. Η εξέλιξη αυτή προκάλεσε μεγάλη «τρύπα» στα έσοδα, τη στιγμή που ο όγκος των βραχυπρόθεσμων εντόκων γραμματίων αυξανόταν ραγδαία. Αντιμέτωπη με το υψηλό κόστος εξυπηρέτησης του εγχωρίου χρέους, η ρωσική κυβέρνηση επιτάχυνε την απελευθέρωση της αγοράς εντόκων, αίροντας τους περιορισμούς στη συμμετοχή των ξένων. Η ρωσική αγορά επωφελήθηκε από εισροές κερδοσκοπικών κεφαλαίων, την εποχή που τα επιτόκια στα έντοκα έπαιρναν την ανιούσα, με υψηλότερο ποσοστό τον Αύγουστο του 1997 (13%). Το δάνειο έκτακτης ανάγκης που έλαβε η κυβέρνηση από το ΔΝΤ το

καλοκαίρι του 1998 δεν κατόρθωσε να τονώσει την εμπιστοσύνη και τελικά επήλθε το μοιραίο (χρεοστάσιο). Τα δάνεια, συνολικού ύψους 72 δις δολ., αναδιαρθρώθηκαν την περίοδο Αυγούστου 1999- Φεβρουαρίου 2000, με γενναίο κούρεμα της τάξης του 75%- 80%. Ωστόσο, η αύξηση των τιμών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου βοήθησαν τη χώρα να αποπληρώσει γρήγορα τα χρέη. Μάλιστα το 2006 η Ρωσία είχε απαλλαγεί από όλα τα δάνειά της.

2.4 Τουρκία

Ακόμη και η Τουρκία (ως Οθωμανική Αυτοκρατορία) κήρυξε για πρώτη φορά πτώχευση το 1876. Ακολούθησαν στάσεις πληρωμών το 1915, το 1931, το 1940, το 1978 και τελευταία φορά το 1982.

Κεφάλαιο 3^ο Ελλάδα

Η ιστορία της χώρας μας είναι σημαδεμένη από αρκετές περιπτώσεις χρεοκοπιών και δύσκολων οικονομικών συνθηκών. Κυρίως λόγω πολέμων. Η Ελλάδα αριθμεί στο ιστορικό της 4 επίσημες πτωχεύσεις: το 1827, το 1843, το 1893 και το 1932, και μια τον 4^ο αιώνα π. Χ.. Συνολικά βρέθηκε η χώρα μας, υπό καθεστώς πτώχευσης πάνω από 50 χρόνια σε όλη την ιστορική της διαδρομή.

3.1 Η πρώτη χρεοκοπία (4^{ος} αιώνας π. Χ.)

Αν και οι χρεοκοπίες που έχουν συμβεί στη χώρα μας αφορούν περιόδους της σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδας, ωστόσο δείγματα χρεοκοπίας υπήρξαν και κατά τον 4^ο αιώνα π. Χ.. Η πρώτη λοιπόν καταγεγραμμένη χρεοκοπία στην ελληνική ιστορία έγινε τον 4^ο αιώνα προ Χριστού, όταν 13 πόλεις- κράτη της Ελληνικής επικράτειας δανείστηκαν κεφάλαια από τον Ναό της Δήλου. Τότε, οι περισσότεροι από τους δανειστές δεν κατάφεραν ποτέ να αποπληρώσουν τα δάνεια και ο Ναός κατέγραψε απώλειες 80% επί του κεφαλαίου του⁵.

3.2 Η πρώτη χρεοκοπία της σύγχρονης Ελλάδας (1827)

Η πρώτη χρεοκοπία στη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας, καταγράφεται στις αρχές του πολέμου ανεξαρτησίας της χώρας και η τελευταία κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης των αρχών της δεκαετίας του '30.

Η Ελλάδα ξεκίνησε από την ίδρυσή της, ως κράτος, με διαδικασία πτώχευσης. Η πρώτη επίσημη πράξη του νεοσύστατου κράτους το 1827 ήταν η δήλωση αδυναμίας πληρωμής. Η ιστορία δανεισμού της χώρας μας από τις «ξένες δυνάμεις» αρχίζει, πριν καν την ίδρυση του Ελληνικού κράτους, με δύο γνωστά βρετανικά «δάνεια της Ανεξαρτησίας» το 1824 και το 1825 για τις ανάγκες της Επανάστασης. Αναγκάστηκε η χώρα να προπληρώσει ένα μεγάλο ποσό από αυτά για τόκους και προμήθειες και παραγγελίες πολεμικού υλικού που ουδέποτε έφτασε. Ένα ακόμη μέρος του δανείου καταναλώθηκε για τις εμφύλιες αναμετρήσεις μας, με αποτέλεσμα ένα πολύ μικρό μόνο μέρος αυτών των χρημάτων να χρησιμοποιηθεί τελικά για τους ουσιαστικούς σκοπούς της Επανάστασης. Τα δάνεια αυτά επέβαλαν σαν υποθήκη την εθνική κτηματική περιουσία.

⁵ www.contemporaryjournalism.gr

Το 1827 ο Ιωάννης Καποδίστριας ζήτησε καινούριο δάνειο από τους Ευρωπαίους για να μπορέσει να ανταποκριθεί στην αποπληρωμή ενός μέρους των προηγούμενων δανείων και για να βοηθήσει την ανόρθωση της ελληνικής οικονομίας. Το αίτημά του όμως δεν έγινε αποδεκτό, με αποτέλεσμα η ελληνική διοίκηση να αναγκαστεί να κηρύξει τον ίδιο χρόνο πτώχευση.

3.3 Η δεύτερη χρεοκοπία της σύγχρονης Ελλάδας (1843) και η επιβολή Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (1857)

Η δεύτερη επίσημη χρεοκοπία έγινε το 1843, και τότε επιβλήθηκε ο πρώτος δημοσιονομικός έλεγχος στην Ελλάδα με τραγικές συνέπειες για την οικονομία της και την κοινωνική της συνοχή.

Το 1832, χορηγήθηκε στην Ελλάδα, η οποία πλέον ήταν ανεξάρτητο κράτος (από το 1830), ένα ακόμη δάνειο συνολικού ύψους 60 εκατ. γαλλικών φράγκων (που δεν είχε δοθεί το 1827). Μέχρι το 1833 είχαν εκχωρηθεί τα 2/3 του δανείου. Το δάνειο κανονίστηκε από τις «προστάτιδες δυνάμεις», (Γαλλία, Ρωσία, Βρετανία), και υποτίθεται ότι χορηγήθηκε προκειμένου να βοηθήσει την Ελλάδα να ανασυντάξει την οικονομία της και να διαχειριστεί τα αρχικά στάδια της διακυβέρνησης, χρησιμοποιήθηκε όμως για την αποπληρωμή των δύο προηγούμενων βρετανικών δανείων και το υπόλοιπο για το στρατό του Βαυαρού πρίγκιπα Όθωνα (μιας και είχε επιβληθεί στην Ελλάδα ως Βασιλιάς της το 1832) και τη βαυαρική γραφειοκρατία. Παράλληλα, τα εθνικά κτήματα συνέχιζαν να είναι υποθηκευμένα.

Μέχρι το 1843 η οικονομική ανάκαμψη δεν φαινόταν πουθενά. Η χώρα αδυνατούσε να εκπληρώσει το δημόσιο χρέος της. Οι ξένες δυνάμεις αρνήθηκαν να καταβάλουν την Τρίτη δόση του δανείου του 1832. Ο Όθωνας αναγκάστηκε να κηρύξει επίσημη πτώχευση ζητώντας νέες πιστώσεις με τις πιστώτριες χώρες.

Μετά τη χρεοκοπία αυτή, η Ελλάδα αποκλείστηκε από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίου για αρκετές δεκαετίες. Στο διάστημα αυτό, η κυβέρνηση εξαρτήθηκε από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας για το δανεισμό της. Υπό την καθοδήγησή των πιστωτριών χωρών, ο Όθωνας θέσπισε μια σειρά από μέτρα, όπως τη μείωση των τακτικών δαπανών που περιλαμβάνει και περικοπές μισθών. Ο Βαυαρός βασιλιάς και οι σύμβουλοί του, αφού πρώτα συντέλεσαν στην οικονομική παράλυση του κράτους, στη συνέχεια προσπάθησαν να ικανοποιήσουν τον ξένο παράγοντα αδιαφορώντας για τα συμφέροντα του ελληνικού λαού.

Η διάσκεψη που συνήλθε στο Λονδίνο έθεσε αυστηρούς όρους για την καταβολή των ελληνικών οφειλών, έτσι το 1857 συστήνεται η επιτροπή Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου για την εξεύρεση πόρων προκειμένου να εξοφληθεί το ελληνικό χρέος. Σ' αυτά τα πλαίσια εκχωρούνται τα έσοδα από τα κρατικά μονοπώλια, το φόρο καπνού, τα έσοδα φορολόγησης και τους τελωνειακούς δασμούς. Στις επόμενες δεκαετίες,

παρά τη σχετική ανάπτυξη της ναυτιλίας και της βιομηχανίας, το δημόσιο χρέος συνέχιζε να διογκώνεται εξαιτίας των πολεμικών αποζημιώσεων που έπρεπε να καταβληθούν στους Τούρκους με την προσάρτηση της Θεσσαλίας και της Άρτας και της σταφιδικής κρίσης που έπληξε τις εξαγωγές.

3.4 Η Τρίτη χρεοκοπία της σύγχρονης Ελλάδας (1893)

Το 1878 η ελληνική κυβέρνηση προχώρησε σε διακανονισμό των χρεών της. Οι παγκόσμιες αγορές κεφαλαίου άνοιξαν και πάλι για την Ελλάδα και, όπως ήταν αναμενόμενο, οι δανειστές προθυμοποιήθηκαν αμέσως να χορηγήσουν στη χώρα νέα κεφάλαια. Αυτός ο δανεισμός αυξήθηκε σε μη βιώσιμα επίπεδα και η κυβέρνηση προχώρησε σε στάση πληρωμών, έτσι στις 30 Οκτωβρίου του 1893 ο Χαρίλαος Τρικούπης αναφωνεί στη Βουλή το ιστορικό «Δυστυχώς, κύριοι επτωχεύσαμεν». Ήταν η τρίτη διαδοχικά πτώχευση της σύγχρονης Ελλάδας.

Τα μέτρα που ελήφθησαν, αμέσως μετά την πτώχευση, συμπεριελάμβαναν τις πληρωμές τόκων προς τους ξένους δανειστές κατά 30% (έχει ενδιαφέρον να παρατηρήσουμε ότι οι δανειστές της Ελλάδας ήταν οι διεθνείς τραπεζικοί οίκοι, όπως οι Ρότσιλντ, Χάμπρο κ.α.), ενώ εξαιρέθηκαν οι εγχώριοι ομολογιούχοι, δηλαδή οι ελληνικές τράπεζες. Στις διαπραγματεύσεις με τους ξένους δανειστές στο Παρίσι το 1896 επιχειρήθηκε αυτό που σήμερα λέμε PSI. Η ελληνική πλευρά πρότεινε «κούρεμα» των τόκων κατά 40% των δανείων και την κεφαλαιοποίηση και απόδοση μέρους των εισπράξεων των υπέγγυων προσόδων από τα κρατικά μονοπώλια και τον καπνό στους ξένους δανειστές. Οι διαπραγματεύσεις οδηγήθηκαν σε ναυάγιο. Ο πόλεμος του 1897 λέγεται ότι ενθαρρύνθηκε, αν όχι μεθοδεύτηκε, από τις δανείστριες χώρες. Οι αφορμές ποτέ δεν έλειπαν και ο πόλεμος που προκλήθηκε βρήκε τα οθωμανικά στρατεύματα σύντομα να προελαύνουν προς τη Λαμία. Η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε την παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων, των οποίων η αντίδραση ήταν άμεση. Είχαμε παύση των εχθροπραξιών και η Ελλάδα βγήκε από τον πόλεμο, σχεδόν χωρίς εδαφικές απώλειες, αλλά με τις δανειακές υποχρεώσεις της στο ακέραιο, στις οποίες προστέθηκαν και οι όχι ευκαταφρόνητες και ταπεινωτικές αποζημιώσεις προς την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η Ελλάδα αποδέχθηκε ακόμη μια ταπείνωση της παρουσίας του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (ο οποίος ΔΟΕ προϋπήρχε από το 1957 στην Ελλάδα), που απαρτιζόταν από εκπροσώπους της Βρετανίας, Γαλλίας, Γερμανίας, Αυστρίας, Ρωσίας και Ιταλίας. Ο «έλεγχος» αφορούσε όχι μόνο τη διαχείριση όλων των φορολογικών εσόδων του κράτους, αλλά επιπλέον καθόριζε τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής. Ο ΔΟΕ έμελε να παραμείνει στην Ελλάδα τυπικά και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (αν και ουσιαστικά αντικαταστάθηκε από τη Νομισματική Επιτροπή το 1946) αλλά η οριστική του κατάργηση έγινε με νόμο το 1977.

3.5 Η τέταρτη χρεοκοπία της σύγχρονης Ελλάδας (1932)

Η άνθιση που ακολουθεί μετά το 1896 και διαρκεί μέχρι το τέλος του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου συμπαράσχει και την ελληνική οικονομία. Τα δημοσιονομικά της Ελλάδας ξαναμπαίνουν σε τάξη, η δραχμή ξαναγίνεται δυνατό νόμισμα και το 1910 η Ελλάδα επανεντάσσεται στη Λατινική Νομισματική Ένωση, η αντίστοιχη ONE του 19^{ου} αιώνα και των αρχών του 20^{ου}. Όμως αυτή η άνθιση δεν κρατά πολύ, η κατάσταση αλλάζει άρδην τη δεκαετία του 1920 και επιδεινώνεται τη δεκαετία του 1930. Έτσι, την περίοδο μετά τη «μαύρη Τρίτη» στις 29 Οκτωβρίου του 1929, όταν κατέρρευσε το χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης, στην Ελλάδα καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια να παραμείνει το χρηματιστήριο Αθηνών ανοιχτό παρά την πτωτική του πορεία. Ενώ τα χρόνια της κρίσης παρατηρείται και στην Ελλάδα το φαινόμενο του αντιπληθωρισμού, κυρίως τα έτη 1929- 1932. Από το 1926 ξεκινά ένα πρόγραμμα οικονομικής ανασυγκρότησης της χώρας που επιταχύνεται με την έλευση του Βενιζέλου. Ιδρύεται η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) και η δραχμή προσδέεται στην αγγλική λίρα, η οποία ήταν μετατρέψιμη σε χρυσό από το 1926. Δηλαδή, ενώ η δραχμή δεν ήταν μετατρέψιμη σε χρυσό απευθείας, ήταν μετατρέψιμη σε αγγλικές λίρες και αυτές με τη σειρά τους σε χρυσό. Το πρόβλημα της Ελλάδας ήταν τα τακτικά έσοδα στον προϋπολογισμό, τα οποία μονίμως υπολείπονταν των δαπανών, ένα έλλειμμα που μόνο ο δανεισμός μπορούσε να καλύψει. Ο δανεισμός αυτός προϋπέθετε, μεταξύ άλλων, νομισματική σταθερότητα και ισχυρή κυβέρνηση. Αυτά τα πέτυχε η Ελλάδα, ξεκινώντας από τη νομισματική μεταρρύθμιση το 1926 και δύο χρόνια αργότερα το 1928 με το σχηματισμό ισχυρής κυβέρνησης από το Βενιζέλο. Η κυβέρνηση από το 1928 ξεκίνησε μια σειρά μεταρρυθμίσεων και εγκαινίασε ένα πρόγραμμα δημοσίων έργων, που θα χρηματοδοτούσε με δάνεια από το εξωτερικό. Όλα κυλούσαν ομαλά και φαινόταν πως τα προβλήματα ξεπεράστηκαν όμως, όταν ξέσπασε η κρίση στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης το 1929 όλα ανατράπηκαν. Φυσικά και μια τέτοια εξέλιξη δεν θα άφηνε ανεπηρέαστη την Ελλάδα, όπως φυσικά και όλες τις χώρες της Ευρώπης. Σταδιακά με την κρίση αυτή άρχισαν να μειώνονται οι ελληνικές εξαγωγές, συρρικνώθηκε το μεταναστευτικό συνάλλαγμα, ενώ διακόπηκε και η χρηματοδότηση από το εξωτερικό που ήταν τόσο αναγκαία για το πρόγραμμα των δημοσίων επενδύσεων. Εν τω μεταξύ, η κατάσταση στην Ευρώπη το 1931 χειροτέρευε, με αποτέλεσμα η δραχμή στην Ελλάδα που ήταν συσχετισμένη με την αγγλική λίρα να υποτιμηθεί και μέχρι το Δεκέμβριο του 1932 να φτάσει να χάνει το 60% της αξίας της.

Έτσι η Ελλάδα επέβαλε μορατόριουμ στην αποπληρωμή του ξένου χρέους της το 1932 και την πρωτομαγιά του ίδιου έτους ο Ελευθέριος Βενιζέλος ανακοινώνει στη βουλή την πτώχευση της Ελλάδας και την στάση πληρωμών των εξωτερικών

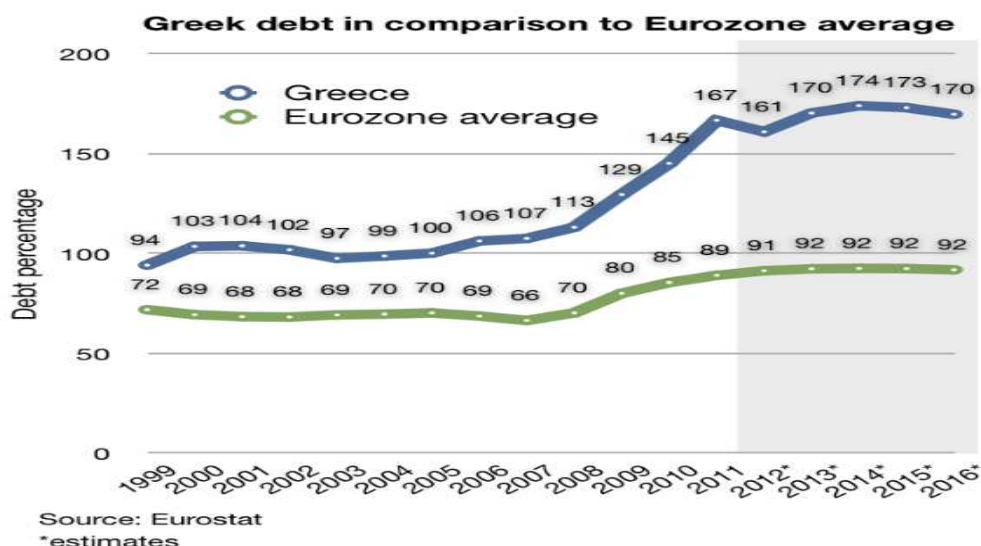
δανείων. Αυτή η χρεοκοπία διήρκησε μέχρι και το 1964, για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα δηλαδή από οποιαδήποτε άλλη χρεοκοπία της χώρας⁶.

3.6 Ελληνική κρίση χρέους (2010- 2012)

Η Ελλάδα έχει ιστορικό δύο αναστολών στην πληρωμή του εξωτερικού χρέους. Το 1893 διέκοψε την εξυπηρέτησή του και την επανέλαβε το 1898, στο πλαίσιο μιας συμφωνίας με τους δανειστές, οι οποίοι αποδέχθηκαν νέα ομόλογα πολύ μικρότερης ονομαστικής αξίας, αλλά με τον όρο ότι θα αναλάμβαναν τον έλεγχο συγκεκριμένων φορολογικών εσόδων, τα οποία προορίστηκαν για την εφεξής εξυπηρέτηση του χρέους. Το 1932 η Ελλάδα διέκοψε και πάλι την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους της, λόγω της εμπλοκής της στην παγκόσμια κρίση, και την επανέλαβε το 1960, έχοντας στο μεταξύ λάβει τεράστια σε όγκο οικονομική βοήθεια από το Σχέδιο Μάρσαλ. Η αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους που πραγματοποιήθηκε στις 9 Μαρτίου του 2012 περιέλαβε την ανταλλαγή ομολόγων με νέα, τα οποία είχαν ονομαστική αξία μικρότερη από τη μισή των παλαιών, χαμηλότερο επιτόκιο και μεγαλύτερη προθεσμία πληρωμής. Χαρακτηρίστηκε ως η «μεγαλύτερη αναδιάρθρωση δημοσίου χρέους στην ιστορία» («Time»), διότι διέγραψε χρέος 100δισ ευρώ, από το συνολικό χρέος των 350δισ, τα δύο τρίτα του οποίου οφειλόταν σε ομολογιούχους του εξωτερικού. Κάτοχοι ομολόγων συνολικής αξίας 152 εκατ. συναίνεσαν στην μετατροπή αυτή.

Τα ποσά είναι εντυπωσιακά, συγκρινόμενα με την περίπτωση της Αργεντινής. Όμως η ουσιαστική διαφορά της Αργεντινής με την Ελλάδα είναι ότι το χρέος της Αργεντινής (μετά την αναδιάρθρωση) δεν ξεπερνά το 75% του ΑΕΠ, έναντι του πολύ δυσμενέστερου ελληνικού δείκτη. Οι επικριτές της ελληνικής συμφωνίας επισημαίνουν ότι η διαγραφή 50% του ονομαστικού χρέους έγινε σε ομόλογα τα οποία στη αγορά πωλούνταν στο 70% της ονομαστικής τους αξίας, συνεπώς μια συμφωνία ευνοϊκή για τους κατόχους των ομολόγων.

⁶ Ένθετο εφημερίδας Επενδυτή, «Δάνεια- Κρίσεις- Χρεοκοπίες, η μαύρη οικονομική ιστορία του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα».

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή, από τα μέσα του 2010, και μετά τις αποκαλύψεις ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας έκλεισε για το 2009 σε επίπεδα πολύ πάνω από αυτά που θα καθιστούσαν βιώσιμο το δημόσιο χρέος, η ελληνική κυβέρνηση αδυνατούσε να δανειστεί με λογικά επιτόκια από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του τρέχοντος δημοσιονομικού ελλείμματος. Έτσι υπήρχε άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας και στάσης πληρωμών του Ελληνικού Δημοσίου. Η κυβέρνηση προσπαθώντας να ανακτήσει την αξιοπιστία της στις διεθνείς αγορές και φυσικά μικρότερα επιτόκια, έλαβε μέτρα μείωσης των δαπανών, τα οποία δεν έφεραν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Έτσι η Ελλάδα κατέφυγε στην βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που συγκρότησαν από κοινού μηχανισμό βοήθειας για τη χώρα μας. Η ανακοίνωση της προσφυγής στον μηχανισμό στήριξης έγινε στις 23 Απριλίου 2010 από τον τότε πρωθυπουργό Γεώργιο Α. Παπανδρέου, ο οποίος βρισκόταν στο Καστελόριζο.

Η χρηματοδότηση από το μηχανισμό στήριξης έγινε με τους όρους ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής και ειδικότερα ότι θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Με τη χρηματοδότηση αυτή από το μηχανισμό στήριξης αποφεύχθηκε ο άμεσος κίνδυνος χρεοκοπίας της Ελλάδας, που θα είχε δραματικές συνέπειες τόσο για τη χώρα μας όσο και για όλη την ευρωζώνη. Τα πρώτα μέτρα που πάρθηκαν, ανακοινώθηκαν από τον πρωθυπουργό την Κυριακή 2 Μαΐου 2010. Παρά τα μέτρα όμως η ελληνική οικονομία συνέχισε να βρίσκεται σε κατάσταση δημοσιονομικής ανισορροπίας και το επόμενο διάστημα, αποτέλεσμα ήταν τον Ιούνιο του 2011 η κυβέρνηση να καταφύγει στην ψήφιση του μεσοπρόθεσμου προγράμματος, το οποίο περιελάμβανε νέα μέτρα λιτότητας και περικοπές. Επίσης τέθηκε θέμα αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας και αναδιάρθρωσης ή «κουρέματος» του χρέους με σκοπό τη μακροπρόθεσμη μείωση του χρέους σε βιώσιμα επίπεδα.

Ιστορία του ελληνικού χρέους και των ελλειμμάτων(1999-σήμερα)

Πηγή: [Eurostat](#)

	1 9 9 9	2 0 0 0	2 0 0 1	2 0 0 2	2 0 0 3	2 0 0 4	2 0 0 5	2 0 0 6	2007	2008	2009	2010	2011	2012 (προβλέψεις)	2013 (προβλέψεις)	2014 (προβλέψεις)
Δημόσιο χρέος (δισεκατο μμύρια €) [45] [46] [47]	1 1 8. 6	1 4 1. 0	1 5 1. 9	1 5 9. 2	1 6 8. 0	1 8 3. 2	1 9 5. 4	2 2 4. 2	239.3	263.3	299.7	329.5	355.7	344.6	347.6	349.3
ποσοστό του ΑΕΠ (%) [48] [49] [45] [50]	9 4. 9	1 0 4. 4	1 0 4. 7	1 0 2. 6	9 8. 3	9 9. 8	1 0 1. 2	1 0 7. 5	107.2	112.9	129.7	148.3	170.6	176.7	188.4	188.9
Ανάπτυξη (%) [48] [45] [51] [52]	3. 4	4. 5	4. 2	3. 4	5. 9	4. 4	2. 3	5. 5	3.5	-0.2	-3.1	-4.9	-7.1	-6.0	-4.2	0.6
Έλλειμμα (% GDP) [48] [53] [45] [54]	3. 1	3. 7	4. 5	4. 8	5. 7	7. 6	5. 5	5. 7	6.5	9.8	15.6	10.7	9.4	6.8	5.5	4.6

3.6.1 Αίτια της Ελληνικής κρίσης χρέους

Να δούμε όμως πως οδηγήθηκε η Ελλάδα στην κρίση αυτή και στην οικονομική ύφεση που επικρατεί στη χώρα. Η περίοδος μετά το 1974 υπήρξε μια περίοδος μεγάλου δανεισμού για την Ελλάδα με αποτέλεσμα τη γρήγορη διόγκωση του χρέους. Μεταξύ του 1980 και 1993 το χρέος εκτινάχθηκε από το 28,6% σε 111,6% του ΑΕΠ. Το έλλειμμα την ίδια περίοδο ήταν επίσης υψηλό. Μετά το 1993 η οικονομία μπήκε σε ένα πιο ομαλό δρόμο με στόχο να ικανοποιήσει τα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ. Λόγω της επίτευξης υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης και αποκρατικοποιήσεων το χρέος άρχισε να μειώνεται ελαφρά ως ποσοστό του ΑΕΠ και το έλλειμμα έπεσε μέχρι το 1999 κάτω από 3%, πετυχαίνοντας τελικά η Ελλάδα να γίνει μέλος της ΟΝΕ. Αργότερα όμως, αποκαλύφθηκε πως οι σχετικά υψηλές επιδόσεις που παρουσιάζονται αυτή την περίοδο οφειλόταν σε αποκρύψεις ελλειμμάτων και δανείων, πρακτική που ονομάστηκε δημιουργική λογιστική, στην υλοποίηση της οποίας βοήθησε και η τράπεζα επενδύσεων Goldman Sachs.

Το φθινόπωρο του 2004, ο τότε υπουργός οικονομικών Γιώργος Αλογοσκούφης προέβη σε οικονομική απογραφή κατόπιν πίεσης από τη Eurostat. Η απογραφή αποκάλυψε αποκρύψεις δαπανών της προηγούμενης κυβέρνησης με αποτέλεσμα να αναθεωρηθούν τα ελλείμματα των προηγούμενων ετών προς τα πάνω. Το γεγονός αυτό οδήγησε στη μείωση της αξιοπιστίας της χώρας και σε τριετή επιτήρηση από την Ε.Ε.. Την ίδια χρονιά η Eurostat προχώρησε σε αναθεώρηση παλαιότερων ελλειμμάτων της Ελλάδας, από τα οποία προέκυψε ότι η Ελλάδα δεν ικανοποιούσε ποτέ τα κριτήρια σύγκλισης του Μάαστριχτ, αφού ακόμη και την κρίσιμη χρονιά του 1999 εξακολουθούσε να έχει έλλειμμα πάνω από 3%.

Την τριετία 2004- 2007 το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώνεται ενώ ταυτόχρονα σημειώνονται υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης με το εθνικό εισόδημα να αυξάνεται κατά 12- 15 δισ. το χρόνο. Από το φθινόπωρο του 2008 όμως, λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξέσπασε τότε, η ελληνική οικονομία εκτροχιάζεται και το έλλειμμα αλλά και το χρέος αρχίζουν να αυξάνονται με γοργούς ρυθμούς.

Τον Νοέμβριο του 2010 η Eurostat προχώρησε σε αναθεώρηση των ελληνικών ελλειμμάτων των τελευταίων ετών. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά το έλλειμμα του 2006 τοποθετήθηκε στο 5,7% του ΑΕΠ (12,1 δισ. ευρώ), του 2007 στο 6,4% του ΑΕΠ (14,4 δισ. ευρώ), του 2008 στο 9,4% του ΑΕΠ (22,3 δισ. ευρώ), και του 2009 στο 15,4% του ΑΕΠ (36,1 δισ. ευρώ). Αντίστοιχα αναθεωρήθηκε και το χρέος προς τα πάνω, με το χρέος του 2009 να αναθεωρείται στο 126,8% του ΑΕΠ που αντιστοιχεί σε 298 δισ. ευρώ.

3.6.2 Τα γεγονότα που οδήγησαν στο Μηχανισμό Στήριξης

Με το ήδη δυσάρεστο κλίμα που επικρατούσε για την ελληνική οικονομία ο πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής, που κυβερνούσε με μικρή πλειοψηφία 152 βουλευτών, εξαγγέλλει πρόωρες εκλογές για τις 4 Οκτωβρίου 2009. Τις εκλογές κέρδισε το ΠΑΣΟΚ με υποσχέσεις για αυξήσεις μισθών και με βασικό σύνθημα «λεφτά υπάρχουν». Υπουργός οικονομικών αναλαμβάνει ο Γιώργος Παπακωνσταντίνου ο οποίος είχε να αντιμετωπίσει μια πολύ δύσκολη κατάσταση. Στις 20 Οκτωβρίου 2009 ανακοίνωσε το ECOFIN ότι το έλλειμμα για το 2009 θα φτάσει στο 12,5% από 6% που υπολόγιζε η προηγούμενη κυβέρνηση (τελικά το 2010 αναθεωρήθηκε στο 15,4%). Δυο μέρες μετά ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε την Ελλάδα από Α σε Α-.

Η κυβέρνηση παράλα αυτά δεν προχώρησε άμεσα σε λήψη μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης, με σκοπό να καθυστερήσει τις αγορές. Στο διάστημα που ακολούθησε προχώρησε στην εφαρμογή των προεκλογικών της υποσχέσεων, όπως η καταβολή του επιδόματος αλληλεγγύης. Καθώς επίσης και με την κατάθεση του προϋπολογισμού για το 2010, ο οποίος κατατέθηκε στη βουλή στις 20 Νοεμβρίου του 2009 και περιελάμβανε αυξήσεις στα όρια του πληθωρισμού, σε χαμηλούς μισθούς και συντάξεις. Περιείχε επίσης μέτρα μείωσης δαπανών με περιστολή κρατικής σπατάλης και περικοπές σε λειτουργικές δαπάνες, ενώ υπολόγιζε αυξήσεις εσόδων κυρίως με την πάταξη της φοροδιαφυγής.

Λίγο μετά την κατάθεση του προϋπολογισμού προέκυψε νέα αρνητική εξέλιξη για την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας. Στις 8 Δεκεμβρίου ο οίκος αξιολόγησης Fitch υποβάθμισε για δεύτερη φορά την ελληνική οικονομία στο επίπεδο BBB+. Με τη σειρά του ο οίκος Standard and Poor's προχώρησε στις 16 Δεκεμβρίου σε υποβάθμιση της ελληνικής οικονομίας, μιας και έκριναν ότι το πρόγραμμα για τη δημοσιονομική εξυγίανση της χώρας ήταν ανεπαρκές. Ακολούθησε και τρίτη υποβάθμιση της ελληνικής οικονομίας, στις 23 Δεκεμβρίου από τον οίκο αξιολόγησης Moody's.

Έτσι από τα μέσα Ιανουαρίου του 2010 ξεκίνησε μια συνεχής άνοδος των spreads. Στις 21 Ιανουαρίου το spread των 10ετών ομολόγων ξεπέρασε τις 300 μονάδες και στη συνέχεια ακολούθησε έντονα αυξητική πορεία ξεπερνώντας και τις 1000 μονάδες τον Απρίλιο του ίδιου έτους.

3.6.3 Η Χρηματοδότηση από τον Μηχανισμό Στήριξης

Στις 3 Μαΐου του 2010 η Ελλάδα αιτήθηκε από τις υπόλοιπες 15 χώρες του Ευρώ 80 δις ευρώ και 30 δις ακόμη από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Την αίτηση συνόδευαν 3 συνημμένα μνημόνια:

- i. «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής»,
- ii. «Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης» και το
- iii. «Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής» .

Εκείνοι που συνυπέγραψαν από ελληνικής πλευράς ήταν ο τότε Υπουργός Οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου και ο Πρόεδρος της Τράπεζας της Ελλάδος Γεώργιος Προβόπουλος. Στις 8 Μαΐου του 2010 εγκρίθηκε η Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης (Loan Facility Agreement) με τις χώρες του Ευρώ και ο Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας (Stand-by Agreement) με το ΔΝΤ. Το σύνολο αυτών των συμφωνιών συχνά και για λόγους ευκολίας και συντομίας ονομάζεται «Μνημόνιο».

Στη συνέχεια σχηματίστηκε ομάδα εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, γνωστή και ως «Τρόικα», η οποία ανά τρίμηνο αξιολογεί την πρόοδο του προγράμματος εφαρμογής των όρων του «Μνημονίου» και αποφασίζει για την εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης.

Μετά την επιστροφή του Πρωθυπουργού από την Ελβετία που βρισκόταν για το ετήσιο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ και λόγω των πιέσεων που του ασκήθηκαν εκεί, στις 9 Φεβρουαρίου η κυβέρνηση ανακοινώνει νέα μέτρα για το δημόσιο τομέα που περιελάμβαναν πάγωμα μισθών, περικοπές επιδομάτων, περικοπές υπερωριών και οδοιοπορικών. Η ανακοίνωση αυτή προκάλεσε αντιδράσεις και μια πανελλαδική απεργία της ΑΔΕΔΥ στις 10 Φεβρουαρίου.

Στο επόμενο διάστημα άρχισε να συζητείται έντονα το ενδεχόμενο χρεοκοπίας της Ελλάδας. Για την αποφυγή του ενδεχομένου αυτού η κυβέρνηση έλαβε στις 3 Μαρτίου νέα σκληρότερα μέτρα που περιελάμβαναν μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων και Πάσχα και αδείας, μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του δημοσίου, μείωση 7% στις αποδοχές των υπαλλήλων ΔΕΚΟ- ΟΤΑ- ΝΠΙΔ, αύξηση ΦΠΑ από 4,5 σε 5%, από 9 σε 10% και από 19 σε 21%, αύξηση 15% στον φόρο της βενζίνης, επιβολή επιπλέον 10 έως 30% στους ήδη υπάρχοντες φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων, επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαρτήτως των αυτοκίνητα (είχαν καταργηθεί τον Σεπτέμβριο του 2003), ακόμη και στα μικρότερου κυβισμού και επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα ακίνητα. Τα μέτρα αυτά όπως είναι φυσικό

προκάλεσαν αντιδράσεις και έγιναν μεγάλες απεργίες και πορείες στις 5 και 11 Μαρτίου.

Όμως η Ελλάδα παρά τη λήψη όλων αυτών των μέτρων δεν κατάφερε να βελτιώσει τη θέση της στις διεθνείς αγορές, με αποτέλεσμα να προσφύγει ξανά στην βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Η ανακοίνωση της προσφυγής στο μηχανισμό στήριξης έγινε στις 23 Απριλίου από τον Πρωθυπουργό Γεώργιο Α. Παπανδρέου όπου βρισκόταν στο Καστελόριζο για να κάνει την ανακοίνωση. Η Ελλάδα υπέγραψε το μνημόνιο με το ΔΝΤ και την ΕΕ για τα νέα μέτρα που έπρεπε να παρθούν για να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης. Τα νέα μέτρα ανακοινώθηκαν στις 2 Μαΐου και περιελάμβαναν: αντικατάσταση του 13^{ου} και 14^{ου} μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα 500 ευρώ σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3000 ευρώ και πλήρης κατάργηση των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές, αντικατάσταση της 13^{ης} και 14^{ης} σύνταξης με επίδομα 800 ευρώ για συντάξεις έως 2500 ευρώ, περαιτέρω περικοπή επιδομάτων 8% σ αυτά των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ, αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% και από την 1^η Ιανουαρίου 2011 σε 13% και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5%, αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης στα καύσιμα τα τσιγάρα και τα ποτά κατά 10%, αύξηση στις αντικειμενικές τιμές ακινήτων και τέλος επιπλέον ένα 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των εισαγόμενων αυτοκινήτων. Επίσης το νομοσχέδιο περιελάμβανε αλλαγές στα εργασιακά με αύξηση του ορίου απολύσεων και μείωση του κατώτατου μισθού. Για το ασφαλιστικό προέβλεπε αύξηση στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης των γυναικών στον δημόσιο τομέα στα 65 χρόνια.

Μετά τη θέσπιση αυτών των μέτρων ακολούθησε πανελλαδική απεργία και μια μεγάλη διαδήλωση στις 5 Μαΐου στα οποία υπήρξαν μεγάλα επεισόδια με θύματα τρεις συνανθρώπους μας. Παρόλα αυτά στις 6 Μαΐου το μνημόνιο υπερψηφίστηκε στη Βουλή σχεδόν από την πλειοψηφία των βουλευτών εκτός από τρεις (Δημαράς Γιάννης, Οικονόμου Βασίλης και Σακοράφα Σοφία) οι οποίοι και διεγράφησαν από την κοινοβουλευτική ομάδα του ΠΑΣΟΚ.

Στις 12 Μαρτίου του 2011 υπήρξε συμφωνία για μείωση του ποσοστού του δανεισμού κατά μια (1) ποσοστιαία μονάδα και επιμήκυνση του χρόνου απόσβεσης στα 7,5 χρόνια.

3.6.4 Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015

Στο επόμενο διάστημα που ακολούθησε την ψήφιση του τρίτου πακέτου μέτρων και της μεγάλης απεργίας της 5^{ης} Μαΐου δεν υπήρξαν κάποιες νέες μαζικές αντιδράσεις. Η κυβέρνηση από την άλλη συνεχίζοντας το έργο της προανήγγειλε μέτρα που προκάλεσαν αντιδράσεις επαγγελματικών κλάδων, κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού και του φθινοπώρου. Σημαντικότερες ήταν οι αντιδράσεις των ιδιοκτητών φορτηγών για το άνοιγμα του επαγγέλματος τους, των ναυτεργατών με την άρση του καμποτάζ, των υπαλλήλων των μέσων μαζικής μεταφοράς για τις περικοπές των μισθών τους και των υπαλλήλων αρχαιολογικών χώρων για περικοπές θέσεων εργασίας.

Από το καλοκαίρι άρχισαν να φαίνονται τα αποτελέσματα όλων αυτών των μέτρων. Η ανεργία και ο πληθωρισμός άρχισαν να εκτινάσσονται ενώ η μικρομεσαίες επιχειρήσεις έβλεπαν τον τζίρο τους συνεχώς να μειώνεται με αποτέλεσμα όλο και περισσότερες να κλείνουν. Η κυβέρνηση κατέθεσε στις αρχές Δεκεμβρίου το πολυνομοσχέδιο για τα εργασιακά και τις ΔΕΚΟ, πολυνομοσχέδιο το οποίο υπερψηφίστηκε στις 15 Δεκεμβρίου από τους βουλευτές του κυβερνώντος κόμματος εκτός από έναν βουλευτή ο οποίος και διεγράφη, αφήνοντας έτσι την κυβέρνηση με 156 βουλευτές. Το 2010 έκλεισε με το χρέος να αγγίζει το 142,8% του ΑΕΠ και το έλλειμμα στο 10,5%, ταυτόχρονα η οικονομία συρρικνώθηκε στο 4,5%.

Το 2011 για την κοινωνία η δυσαρέσκεια ήταν μεγάλη λόγω της οικονομικής ύφεσης και άρχισε να εκφράζεται με αποδοκimasίες πολιτικών που εμφανίζονταν σε δημόσιους χώρους. Στην διάρκεια όλων αυτών των αποδοκimasιών άρχισαν επίσης να κάνουν την εμφάνισή τους κινήματα πολιτών οι οποίοι ήταν ενάντια στην ακρίβεια. Όπως το κίνημα «δεν πληρώνω» το οποίο ξεκίνησε με την άρνηση των πολιτών να πληρώνουν το ακριβό αντίτιμο στα διόδια. Συνεχίστηκε με το κίνημα «αγανακτισμένων» το οποίο ξεκίνησε μέσω ιντερνέτ και επηρεάστηκε από την Ισπανία στην οποία είχε δημιουργηθεί λίγο καιρό νωρίτερα. Οι πολίτες που συμμετείχαν δεν είχαν καμία ανάμειξη στα πολιτικά δρώμενα ήταν απλοί αγανακτισμένοι πολίτες οι οποίοι οργάνωναν συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας και διαδηλώσεις σχεδόν καθημερινά στις πλατείες των μεγαλύτερων πόλεων ανα την Ελλάδα.

Στις αρχές Ιουνίου ήρθαν στο φως στοιχεία που έδειχναν τη μεγάλη απόκλιση της ελληνικής οικονομίας από τους στόχους και σημαντική υστέρηση εσόδων. Στο διάστημα που ακολούθησε ξεκίνησε στη βουλή η συζήτηση για το μεσοπρόθεσμο. Υπήρξαν επίσης προστριβές στο κόμμα του ΠΑΣΟΚ και μερικές παραιτήσεις βουλευτών και μια ανεξαρτητοποίηση αφήνοντας έτσι το κυβερνών κόμμα με 155 βουλευτές. Μετά τη σύγκλιση της κοινοβουλευτικής ομάδας του κόμματος πάρθηκε η απόφαση για ανασχηματισμό, νέος υπουργός οικονομικών και αντιπρόεδρος της κυβέρνησης ανέλαβε ο Ευάγγελος Βενιζέλος. Στις 29 Ιουνίου ψηφίστηκε τελικά το

μεσοπρόθεσμο πλαίσιο δημοσιονομικής στρατηγικής 2012- 2015 παρά τις πρωτοφανείς αντιδράσεις έξω από το χώρο της βουλής.

Το μεσοπρόθεσμο προβλέπει μια σειρά από μέτρα για τον περιορισμό των δαπανών και την αύξηση των εσόδων. Περιορίζονται μισθολογικές και λειτουργικές δαπάνες και προστίθενται νέα φορολογικά μέτρα. Ιδρύεται ο οργανισμός Αποκρατικοποιήσεων (Ταμείο Δημόσιας Περιουσίας) με σκοπό την αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας. Στόχος είναι έσοδα 50 δις από τις αποκρατικοποιήσεις.

Μερικά από τα φορολογικά μέτρα του μεσοπρόθεσμου είναι: αλλαγή φορολογικής κλίμακας με επιβάρυνση σε όλους όσους δηλώνουν εισόδημα πάνω από 8.000 ευρώ, έκτακτη εισφορά σε όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000 ευρώ, μετάβαση σε ανώτερη κλίμακα ΦΠΑ προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης, επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της ανεργίας 2% και πολλά ακόμη, όσο αφορά τα εργασιακά θεσπίζεται μέτρο εργασιακής εφεδρείας για οργανισμούς που καταργούνται και όσοι προσλαμβάνονται χωρίς επαγγελματική εμπειρία θα αμείβονται με μισθό χαμηλότερο κατά 20% από το όριο της Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης.

Μέσα στον Ιούλιο υπήρξε σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα χρέους της Ελλάδας αλλά και για να βρεθούν τρόποι θωράκισης του ευρώ έναντι σε κερδοσκοπικές επιθέσεις. Την 21^η Ιουλίου η σύνοδος κορυφής κατέληξε σε συμφωνία νέας δανειοδότησης της Ελλάδας. Η συμφωνία περιελάμβανε νέο δάνειο για τη χώρα μας ύψους 158 δις ευρώ. Από αυτά τα 109 δις θα προέλθουν από την ΕΕ και το ΔΝΤ (49 δις από αυτά είναι από το υπόλοιπο από το πρώτο πακέτο διάσωσης), 37 δις από τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, ενώ άλλα 12 δις θα προέλθουν από την επαναγορά ομολόγων. Επίσης προβλέπεται η επιμήκυνση από 15 έως 30 χρόνια των ομολόγων που λήγουν από το άμεσο διάστημα έως το 2020. Μετά την ανακοίνωση της συμφωνίας αυτής οι οίκοι αξιολόγησης Fitch και Moody's υποβάθμισαν την Ελλάδα σε καθεστώς περιορισμένης χρεοκοπίας. Παρόλα αυτά η συμφωνία έφερε αισιοδοξία στο εσωτερικό της χώρας και χαρακτηρίστηκε ιστορική, όμως δε συνέβη το ίδιο και για τις χώρες τις Ευρώπης οι οποίες έδειξαν απροθυμία να συνεργαστούν με το πρόγραμμα αυτό χωρίς κάποιες εγγυήσεις.

Στο τέλος Αυγούστου ανακοινώθηκε πως η οικονομία της Ελλάδας βρισκόταν εκτός στόχων, καθώς υπήρχε μεγάλη υστέρηση εσόδων και αύξηση των δαπανών. Η κατάσταση αυτή δυσκόλεψε και με την απειλή της Τρόικας για τη μη καταβολή της 6^{ης} δόσης του δανείου του πρώτου πακέτου διάσωσης. Όλα αυτά οδήγησαν την κυβέρνηση να θεσπίσει νέα έκτακτα μέτρα. Μέτρα όπως: διεύρυνση της εργασιακής εφεδρείας και σε οργανισμούς που δεν καταργούνται, νέος έκτακτος φόρος στις κατοικίες που θα καταβάλλεται μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ, περικοπές συντάξεων και εφάπαξ, περικοπές στους μισθούς του δημοσίου και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου, μείωση του αφορολογήτου ορίου από 8.000 σε 5.000 ευρώ και άνοιγμα

όλων των κλειστών επαγγελμάτων. Όπως ήταν φυσικό τα μέτρα αυτά σήκωσαν θύελλα αντιδράσεων με νέες κινητοποιήσεις και απεργίες.

3.6.5 Δεύτερο Μνημόνιο (πορεία- ψήφιση- εκλογές- μεσοπρόθεσμο πλαίσιο δημοσιονομικής στρατηγικής 2013-2016)

Στις 23 Οκτωβρίου συγκλήθηκε έκτακτη σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης με θέμα την κατάρτιση ενός οριστικού σχεδίου αντιμετώπισης της κρίσης χρέους στην Ευρωζώνη. Στις 27 Οκτωβρίου η σύνοδος κατέληξε και αποφάσισε σε «κούρεμα» κατά 50% του ελληνικού χρέους και πρόσθετο πακέτο βοήθειας προς την Ελλάδα ύψους 130δισ ευρώ. Η συμφωνία θα συνοδεύεται από πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής με διάρκεια έως το 2021 και δημιουργία μηχανισμού μόνιμης εποπτείας της Ελλάδας για τη συνεχή παρακολούθηση της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων. Ταυτόχρονα αποφασίστηκε η ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών και η αύξηση των κεφαλαίων του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Οι αποφάσεις της συνόδου ικανοποίησαν την κυβέρνηση αλλά όχι και τα κόμματα της αντιπολίτευσης που έκαναν λόγω για ελεγχόμενη χρεοκοπία της Ελλάδας.

Το επόμενο διάστημα υπάρχουν αναταραχές ξανά στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ και όλης της πολιτικής σκηνής. Οι εξελίξεις ήταν δραματικές, μετά από μια πρόταση του τότε Πρωθυπουργού Γεωργίου Παπανδρέου για δημοψήφισμα με θέμα τη νέα δανειακή σύμβαση, η πρόταση αυτή αναστάτωσε τόσο το εσωτερικό όσο και το εξωτερικό. Με τη σύνοδο των G-20 να αντιδρά, η 6^η δόση του παλαιότερου πακέτου διάσωσης να παγώνει ξανά και με τον ίδιο τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης Ευάγγελο Βενιζέλο να τάσσεται κατά του δημοψηφίσματος.

Αφήνοντας πίσω την πρόταση του δημοψηφίσματος ο Πρωθυπουργός παίρνει ψήφο εμπιστοσύνης στις 4 Νοεμβρίου, και δύο μέρες μετά στο γραφείο του Προέδρου της Δημοκρατίας αποφασίζουν με τον πρόεδρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης Αντώνη Σαμαρά να σχηματίσουν μια κυβέρνηση συνεργασίας. Νέος Πρωθυπουργός αναλαμβάνει ο Λουκάς Παπαδήμος. Παράλληλα την ίδια περίοδο η πραγματική οικονομία συνέχιζε να επιδεινώνεται ραγδαία και η ανεργία να καταγράφει νέο ρεκόρ το μήνα Αύγουστο φτάνοντας στο 18,4% και αργότερα στο 20,9%.

Ποσοστό ανεργίας (Ιανουάριος 2010 – Δεκέμβριος 2012)

Πηγή: [ΕΛΣΤΑΤ^{\[107\]}](#)

	Ιαν	Φεβρ	Μαρ	Απρ	Μαι	Ιουν	Ιουλ	Αυγ	Σεπτ	Οκτ	Νοεμ	Δεκ
2010												
	11.3	12.1	11.6	11.9	12.0	11.6	12.0	12.2	12.6	13.5	13.9	14.8
2011												
	15.1	15.9	16.2	15.8	16.6	16.0	16.5	18.4	17.5	18.2	20.9	21.0
2012												
	21.5	21.7	22.1	23.1	23.9	24.8	25.1	25.4				

Το δεύτερο μνημόνιο που ψηφίστηκε στη βουλή τις 12 Φεβρουαρίου του 2012 πλαισιωνόταν από νέα μέτρα όπως: μείωση κατά 22% του κατώτατου μισθού σε όλα τα κλιμάκια του βασικού μισθού (από 751ευρώ σε 586 ευρώ), κατάργηση οργανισμών εργατικής εστίας, περικοπές συντάξεων, επιδομάτων, δαπανών υγείας και άμυνας, πλήρης άνοιγμα 20 κλειστών επαγγελμάτων, αύξηση εισιτηρίων των ΜΜΜ και κλείσιμο 200 εφοριών, κατάργηση φοροαπαλλαγών και χαμηλού ΦΠΑ στα νησιά.

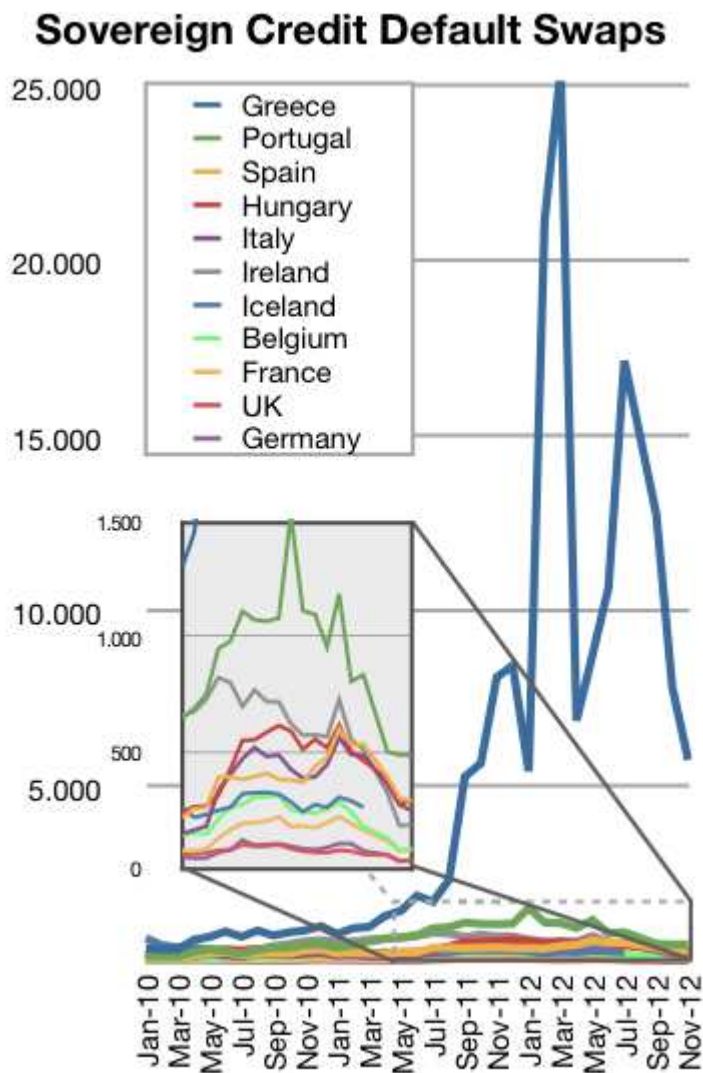
Στις 9 Μαρτίου ολοκληρώθηκε με επιτυχία το PSI. Η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα έφτασε στο 95,7%. Για τα υπόλοιπα ομόλογα ύψους 8,5 δις δόθηκε παράταση μέχρι τις 20 Απριλίου. Η απόφαση της κυβέρνησης να συμπεριληφθούν ρήτρες συλλογικής δράσης (CACs) θεωρήθηκε πιστωτικό γεγονός από την ISDA και οδήγησε στην ενεργοποίηση των CDS ύψους 3,2 δις.

Τον Μάιο διεξήχθησαν νέες εκλογές οι οποίες ανέτρεψαν το πολιτικό τοπίο, τα ποσοστά των μεγάλων κομμάτων έπεσαν κατακόρυφα, οι εκλογές αυτές δεν κατέληξαν σε κυβέρνηση και έτσι ορίστηκε υπηρεσιακή κυβέρνηση με τον Παναγιώτη Πικραμμένο Πρωθυπουργό και νέα ημερομηνία εκλογών τον Ιούνιο. Στις 17 Ιουνίου το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας ανεδείχθη πρώτο κόμμα, με μικρό ποσοστό όμως και έτσι καταλήγουν σε μια κυβέρνηση συνεργασίας ΝΔ, ΠΑΣΟΚ και ΔΗΜΑΡ με πρωθυπουργό τον Αντώνη Σαμαρά.

Οι διαπραγματεύσεις διαρκείας με την Τρόικα κατέληξαν στην κατάρτιση του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2013- 2016. Το πολυνομοσχέδιο υπερψηφίστηκε στη βουλή στις 7 Νοεμβρίου και περιελάμβανε: αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, μειώσεις στις συντάξεις και στο εφάπαξ, κατάργηση της καθολικότητας της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας, κατάργηση δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα όπως και των επιδομάτων

αδείας για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους, περικοπές στα ειδικά μισθολόγια, κατάργηση των οικογενειακών επιδομάτων, αύξηση φόρου στο υγραέριο κίνησης, έκτακτη εισφορά στα φωτοβολταικά, αντίτιμο 25 ευρώ για εισαγωγή σε νοσοκομείο και πολλά άλλα.

Στις 6 Δεκεμβρίου η Ελλάδα υποβιβάστηκε ξανά σε επιλεκτική χρεοκοπία από την κλίμακα CCC από τον οίκο αξιολόγησης Standard & Poor's, είναι τακτική που ακολουθείται κάθε φορά που επίκειται αναδιάρθρωση χρέους.

Source: Bloomberg, CNBC

Επίλογος

Οι πτωχεύσεις του ελληνικού δημοσίου δεν ήταν μεμονωμένα επεισόδια στην πολυτάραχη οικονομική ιστορία του καπιταλισμού, κάθε άλλο. Οι πτωχεύσεις κρατών εμφανίζονται μαζικά σε περιόδους μακροχρόνιων υφέσεων. Παραδείγματος χάριν στις μέρες μας διαπιστώνουμε οικονομίες τόσο ισχυρές, όπως της Ισπανίας και της Ιταλίας, και τόσο διαφορετικές μεταξύ τους όπως της Ιρλανδίας και της Ελλάδας, περιοριζόμενοι στην ευρωπαϊκή ήπειρο, που αντιμετώπιζαν ή συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν το φάσμα της ανοιχτής πτώχευσης. Αυτό υποδηλώνει ότι, όταν οι οικονομίες βρίσκονται στην καθοδική φάση του μακρού κύματος, τότε η πιθανότητα πτώχευσης αυξάνει, αρκετά ώστε να αναρωτιέται κανείς αν στους τρεις περίπου αιώνες οικονομικής ιστορίας του καπιταλισμού έχουν υπάρξει οικονομίες που δεν πτώχευσαν έστω και μια φορά.

Επομένως οι πτωχεύσεις οικονομιών δεν περιορίζονται μόνο στους «συνήθεις ύποπτους», όπως η Αργεντινή, το Μεξικό, οι χώρες της Βαλκανικής κ.α., αλλά περιλαμβάνει και χώρες «υπεράνω υποψίας», όπως οι ΗΠΑ, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ρωσία, η Ιαπωνία, η Κίνα κ.α.. Φυσικά και χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής έχουν χρεοκοπήσει και χωρίς την παγκόσμια οικονομία να βρίσκεται σε ύφεση. Με όλα αυτά δεν υπονοείται πως λόγω των καθοδικών φάσεων των μακρών οικονομικών κύκλων το ελληνικό δημόσιο δεν μπορούσε παρά να πτωχεύει σαν ένα φυσικό φαινόμενο. Αντίθετα σε κάθε πτώχευση τα λάθη και οι παραλείψεις πολιτικής γίνονται ορατά, ενώ παράλληλα «ασθένειες» του πολιτικού μας συστήματος βρίσκονται σε έξαρση σε περιόδους κρίσεων. Είναι εμφανές ότι διαφορετικοί χειρισμοί και οικονομικές πολιτικές θα μπορούσαν να είχαν αποτρέψει τα χειρότερα, προς όφελος της πλειοψηφίας του πληθυσμού.

Βλέποντας την πτώχευση του 1932, να επισημάνουμε πως, με εξαίρεση των εσωτερικό δανεισμό του ελληνικού κράτους που ουσιαστικά τον εκμηδένισε ο συνεχώς αυξανόμενος πληθωρισμός της Κατοχής, όλα τα υπόλοιπα δάνεια στο τέλος αποπληρώθηκαν. Ειδικότερα τα εξωτερικά δάνεια των πτωχεύσεων του 1893 και 1932 διευθετήθηκαν εν μέρει το 1952 και οριστικά το 1962, όταν επήλθε συμφωνία για την Ελλάδα όσον αφορά τα χρέη της ως προς τις ΗΠΑ για τα προσφυγικά δάνεια των ετών 1924, 1925 και 1928. Το συνολικό ύψος των δανείων αυτών ήταν 190 εκατ. δολάρια, δόθηκε πενταετής περίοδος χάριτος και νέο δάνειο για τις ανάγκες της βιομηχανίας. Οι συμφωνίες αυτές επεκτάθηκαν για να συμπεριλάβουν και τα δάνεια προς τους Βρετανούς ομολογιούχους. Υποστηρίζεται ότι στις εν λόγω συμφωνίες υπολογίστηκαν και το κατοχικό δάνειο και οι πολεμικές αποζημιώσεις της Γερμανίας προς την Ελλάδα. Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τα ακριβή ποσά των συμφωνιών αυτών, αυτό που είναι γνωστό είναι πως η ελληνική οικονομία μετά το 1953 διατηρούσε πλεονασματικούς προϋπολογισμούς και πως το 1968 το εξωτερικό χρέος εξαλείφθηκε σχεδόν πλήρως, το συνολικό χρέος τη δεκαετία του 1970 ήταν περίπου 20%. Δημόσιο χρέος τέτοιου μεγέθους δεν τραβά το ενδιαφέρον και γι αυτό

το λόγο βιβλία Μακροοικονομικής, του 1970, 1980 και 1990 διεθνώς δεν έδιναν ιδιαίτερη σημασία στο δημόσιο χρέος.

Η ιστορία επαναλαμβάνεται κάθε φορά διαφορετικά αλλά επίσης ισχύει πως : «Η ιστορία διδάσκει ότι ποτέ δεν διδασκόμαστε από την ιστορία» (Hegel).

Βιβλιογραφία

A. Συγγράμματα:

- ❖ Ιστορία του Ελληνικού Έθνους τόμοι ΙΒ «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ», ΙΔ «ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΑΠΟ 1881 ΩΣ 1913», Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.
- ❖ Η Ελλάδα των δανείων και των χρεοκοπιών, Γιώργος Ρωμαίος/ εκδόσεις Πατάκη
- ❖ Ένθετο εφημερίδας Καθημερινή «Η Βουλή που έζησε δύο πτωχεύσεις», τεύχος 424/ Ιούλιος 2011
- ❖ Ένθετο εφημερίδας Επενδυτής «Δάνεια- Κρίσεις- Χρεοκοπίες, Η μαύρη οικονομική ιστορία του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα»
- ❖ Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

B. Ιντερνέτ:

- ❖ www.wikipedia.org
- ❖ www.kathimerini.gr
- ❖ www.contemporaryjournalism.gr
- ❖ www.prodromikos.wordpress.com
- ❖ www.tovima.gr
- ❖ www.pireasnews.gr
- ❖ ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy
- ❖ www.istorikathemata.com
- ❖ www.epikaira.gr